

بیماریهای دام

(گاو - گوسفند - بز)

دکتر نصرالله واحدی
DVM, PhD

گوسفند نقش قابل توجهی در اقتصاد ملی کشور ایفا می کند به دلیل :

۱. سازگاری گوسفند با شرایط اقلیمی و پوشش مرتعی ایران

۲. تطابق ذائقه مردم کشور ما با محصولات پروتئینی حاصل از آن

جمعیت گوسفند و بز کشور در سالهای اخیر حدود ۷۵ میلیون راس برآورد شده است.

برآورد اولیه خسارت ناشی از سقط جنین و مرگ و میر نوزادان گوسفند و بز سالانه بالغ بر ۲۰۰ میلیارد تومان میباشد

نشانه های **سلامتی** در گله های گوسفند و بز :

• جثه قوی

• پراشتهایی

• پشم و موهای صاف و نرم و لطیف

چشمان براق

پرتحرکی

پوزه مرطوب و خنک

• غشاهای مخاطی در مخاط پوزه، سوراخ های بینی، چشم و پلک ها، دارای درخشش و صاف بوده و رنگ آنها **صورتی کم رنگ** می باشد

• نشانه های **عدم سلامت** در گله های گوسفند و بز :

• خارج شدن ترشحات از بینی و چشمها

ورم مفاصل

• سرفه و عطسه

سرگیجه

• عدم اشتها

اسهال

• لرزش و عدم تعادل عمومی بدن

تب

• سقط جنین

لنگش

• خارش پوست

• در برخی بیماریها نظیر **زردی** رنگ غشاهای مخاطی تغییر کرده و **زرد** می شوند

حالات فیزیولوژیک

- طول عمر اقتصادی در گوسفند و بز ۴-۶ سال
- دمای بدن در گوسفند ۳۹,۵ و در بز ۳۹ درجه سانتیگراد.
- تعداد تنفس در گوسفند و بز ۱۹ بار در دقیقه
- تعداد ضربان قلب در گوسفند ۶۰-۱۲۰ و در بز ۷۰-۸۰ بار در دقیقه

۱. تب برفکي

اسامي ديگر : بيماري دهان و پا FMD

عامل بيماري **آفتو وروس** است

بيماري تب برفکي يکي از **مصري ترين** و **پر ضرر ترين** و **مهمترين** بيمار يهاي دام هاي **زوج سم** اهلي است که با ايجاد **تاول** و **زخم** در **دهان** و **سم** و **پستان** و **پوزه** و گاهي در اطراف پايه شاخ همراه است.

اين بيماري در **قلب نوزاد** دام ها يعني گوساله ها و بره ها و بز غاله ها ممکن است ايجاد نکروز و مرگ بافتي نمايد و باعث تلفات آنها شود.

هنگامي که بيماري در فصل زائش گوسفندان و بزها شايع مي شود باعث تلفات و خسارات سنگين در بره ها و بز غاله ها مي گردد.

ظهور تاول در دهان و پستان و سم که **مهمترين** نشانه بيماري است در گوسفند و بز کمتر ديده مي شود

لنگش مهمترين نشانه ظاهري بيماري در گوسفند و بز خوک مي باشد.

اولین بیماری ویروسی حیوانات است
اسید ها و قلیاها موثرترین مواد ضد عفونی کننده برای این ویروس هستند
تلفات زیاد نیست
سرعت واگیری فوق العاده زیاد است
قطع شیر در همان دوره شیرواری
ورم پستان ۲۵٪ تولید شیر را کاهش می دهد
از بیماری های بومی ایران است
سقط جنین و نازایی بعدی
تک سمی مقاوم است

گاو گاو میش بز گوسفند خوک شتر لاما حساس هستند

گاو و خوک حساس ترین هستند

بز و گوسفند حساسیت کمتری دارند تب شدید ۴۰-۴۱

افزایش ترشح بزاق

طاو لها قطر ۱-۲ سانتی که در عرض ۱ هفته التیام می یابند

لاغری سریع

دوره نقاهت شاید ۶ ماه طول بکشد

در بز و گوسفند بلافاصله پس از زایمان خطرناک است و میتواند ۸۰-۹۰ درصد نوزادان را تلف کند

تورم شدید عضله قلب رگه هایی از نکروز در بافت قلب Tiger heart

در اماکن تاریک و مرطوب ویروس ماندگاری بیشتری دارد
با نقل و انتقال گوشت منتقل می شود ویروس

دفع ویروس ۲۴ ساعت قبل از بروز تاول شروع شده و تا چند روز ادامه دارد
تعداد زیادی ویروس از طریق شیر دفع می شود
ویروس Air born است

انتشار ویروس در مناطق معتدل خیلی بیشتر از نواحی گرم است :
جهت و سرعت وزش باد، کمی درجه حرارت، رطوبت کافی، آسمان ابری
در انسان خوش خیم است تاولی مختصر در دهان دست و پا دارد تب و سر درد دارد

انسان به ندرت مبتلا می شود
بیماری از انسان به انسان سرایت نمی کند
مصرف گوشت و فراورده های گوشتی در انتقال بیماری به انسان نقشی ندارد
انسان در اثر مصرف شیر آلوده به بیماری مبتلا می شود
شیر را باید جوشاند و مصرف نمود

راههاي انتقال بيماري تب برفكي

- ۱ - ذرات يا قطرات ريز تنفسي دام هاي آلوده
خوردن علوفه آلوده
- ۲ - دامداران، دلالان، دامپزشکان، تکنسین های دامپزشکی و تلقیح مصنوعي و بازديدکنندگان از دامداري و وسايل و ابزارهاي آنها
- ۳ - کاميونهاي حمل کود
- ۴ - دامی که وارد يك دامداري و يا پرواربندی می شود بخصوص اگر از میادین دام خریداري شده باشد
- ۵ - گاهي محل دامداري که دام ها وارد آن می شوند آلوده است.
- ۶ - ريختن خون دام ها در کوچه و خیابان و مزارع
- ۷ - رها کردن لاشه ها و عدم دفن آنها

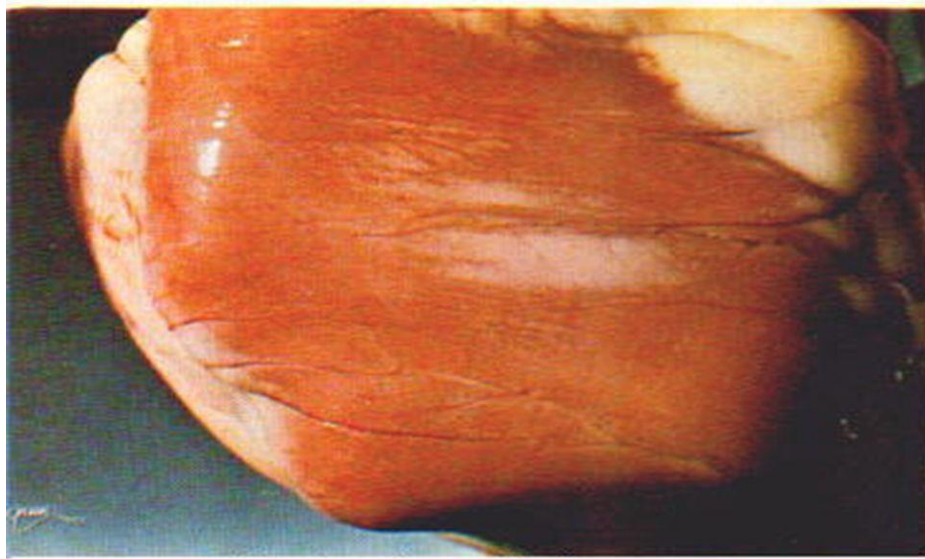
پیشگیری ریشه کنی واکسیناسیون

لاشه های تلفات را **دفن** کرد
از کشتار دام ها در بیرون از کشتارگاهها پرهیز نمود.
در هنگام ورود افراد به دامداری و حمل و نقل کود دقت نمود
کامیون های حمل دام و کود نباید از میان دام های سالم رد شوند.
واکسن تب برفکی به صورت کامل **نمی تواند** از وقوع بیماری جلوگیری نماید.
بعد از خرید دام از میادین دام و قبل از وارد کردن آنها به گله مدتی آنها را در **قرنطینه**
نگهداری کرد.
استفاده از **مواد ضد عفونی**
مقررات قرنطینه باید در تمام گله ها تا شعاع ۱۰-۱۵ کیلومتری برقرار شود.

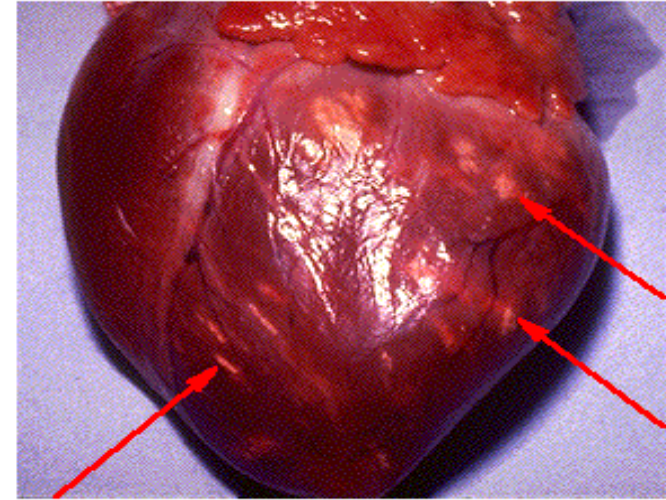

Foot and mouth disease
Tiger heart: pale necrotic myocardial bundles
on the wall of the heart

۲. زبان آبی

بیماری زبان آبی بیماری ویروسی است که توسط **بندپایان و پشه ها** منتقل می شود.
عامل بیماری **اوربی ویروس** است

گوسفند حساس ترین دام در مقابل این بیماری است

بیماری در بز، گاو و شتر نیز دیده می شود. در این حیوانات آلودگی اغلب **بدون** نشانه های بالینی است.

.

انتقال و انتشار بیماری

سرایت از طریق تماس صورت نمیگیرد

برخی از پشه های جنس **کولیکوئیدس** (حشره میزبان) ویروس بلوتانگ را در میان
نشخوارکنندگان حساس انتقال میدهند

این حشرات با خونخواری از دامهای میزبان آلوده میشوند.

پشه های آلوده برای **تمامی عمر** قادر به انتقال عفونت هستند.

پراکندگی و شیوع این بیماری از **عوامل زیست محیطی** (مثلا **بارش زیاد، دما، رطوبت و**
ویژگی های خاک) تبعیت مینمایند و در بسیاری از نقاط جهان وقوع عفونت بصورت **فصلی**
است.

علائم

- تب تا ۴۲ درجه سانتی گراد، ترشح بیش از حد بزاق، افسردگی، نفس نفس زدن
- ترشحات بینی که بعداً پس از خشک شدن در اطراف بینی پوسته ایجاد میکند.
- پرخونی پوزه، لب ها، صورت، پلك و گوش که منجر به تورم و ادم می شود.
- زخم و نکروز مخاط دهان معمول است.
- زبان ممکن است پرخون و متورم و سپس کبود شده و از دهان خارج شود.
- پرخونی عروق نوار تاجی سم، کشاله ران، زیر بغل
- لنگش ناشی از تورم ناحیه تاجی سم .
- پیچش دائم سر به یکطرف بعلت اسپاسم دردناک عضلات
- سقط جنین و یا تولد بره با نقص مادرزادی و یا ناهنجار
- بهبودی در مدت طولانی همراه با ریزش مو، نازایی و تاخیر رشد حاصل خواهد شد .
- مرگ در ۸-۱۰ روز رخ داده

پیشگیری و کنترل

کنترل ناقلین، کنترل جابه جایی دام ، قرنطینه،

استفاده از **واکسن**

هر دو نوع واکسن زنده تخفیف حدت یافته و کشته بلوتانگ در حال حاضر در دسترس است.

امکان بروز **ناهنجاریهای جنینی** در دامهای واکسینه وجود دارد

P.I.A.D.C.

۳. طاعون نشخوارکنندگان کوچک

اسامی دیگر : PPR

عامل بیماری **موربیلی ویروس** است

يك بیماری ویروسی **بسیار مسری** می باشد که گوسفند و بز به آن مبتلا می شوند.

از علائم این بیماری تب، ترشحات چشم و بینی ، التهاب و جراحات دهانی، اختلال تنفسی و سرفه ، ذات الریه، التهاب روده ها و اسهال می باشد.

شکل **بالینی** بیماری در **گوسفند و بز** دیده می شود.

گاو ، گاومیش ، شتر و خوک میتوانند به ویروس آلوده شوند اما شکل بالینی بیماری در آنها دیده **نشده** است.

انتقال و انتشار بیماری

پس از شروع تب، ویروس تقریباً بمدت ۱۰ روز در تمام **ترشحات و مواد دفعی** حیوان آلوده و بیمار وجود دارد

ترشحات چشم، بینی و دهان و مدفوع دارای مقدار زیادی ویروس می باشد

وقتیکه حیوان سرفه و عطسه میکند ریز قطره های آلوده تا فواصل قابل ملاحظه ای در هوا منتشر میشود (در مناطق سرد این فاصله **۱۰ متر** می تواند باشد).

هرچند **تماس نزدیک** مهمترین راه انتقال بیماری میباشد.

در میادین دام تماس نزدیک دامها که **از نقاط مختلف** برای فروش آورده میشوند.

گوسفندان و بزهایی که برای فروش به بازار برده شده اند فروش نرفته و بعد از آلودگی در بازار به گله برگردانده شده باشند.

علائم بالینی

شروع ناگهانی تب ۴۰ تا ۴۱ درجه، افسردگی و بی حالی .
موهای بدن بحالت سیخ قرار میگیرند و ظاهر پف کرده به دام میدهند.
ترشحات آبکی از چشمها، بینی و دهان.
تورم و پر خونی و زخم در دهان
اسهال
تلفات قابل توجه در گوسفندان و بزها

کنترل بیماری طاعون نشخوارکنندگان کوچک

کنترل جابه جایی دام (قرنطینه) همراه با استفاده از واکسیناسیون در موارد خاص معدوم سازی تمامی گله آلوده.

واکسن حداقل به مدت سه سال در برابر طاعون نشخوارکنندگان کوچک حفاظت نمایند

۴. آنتروتوکسمی

اسامی دیگر : بیماری پر خوری - قلوه نرمی

عامل بیماری **کلستریدیوم پرفرنجینس** است

آنتروتوکسمی بیماری حیوانات **علفخوار** است که در اثر رشد و تکثیر **غیر معمول** باکتری **کلستریدیوم پرفرنجینس** در **دستگاه گوارش** آنها بوجود می آید.

این باکتری سموم را تولید می کند که با رها شدن این سموم در دستگاه گوارش بیماری آنتروتوکسمی ایجاد می شود.

باعث **خونریزی در روده ها** و یا باعث مرگ سلولهای روده ای گردد که با چشم دیده می شود.

ممکن است ضایعات دستگاه گوارش با چشم دیده نشود و در اثر جذب سموم باکتریایی، حیوان **بدون علائم دستگاه گوارش تلف گردد.**

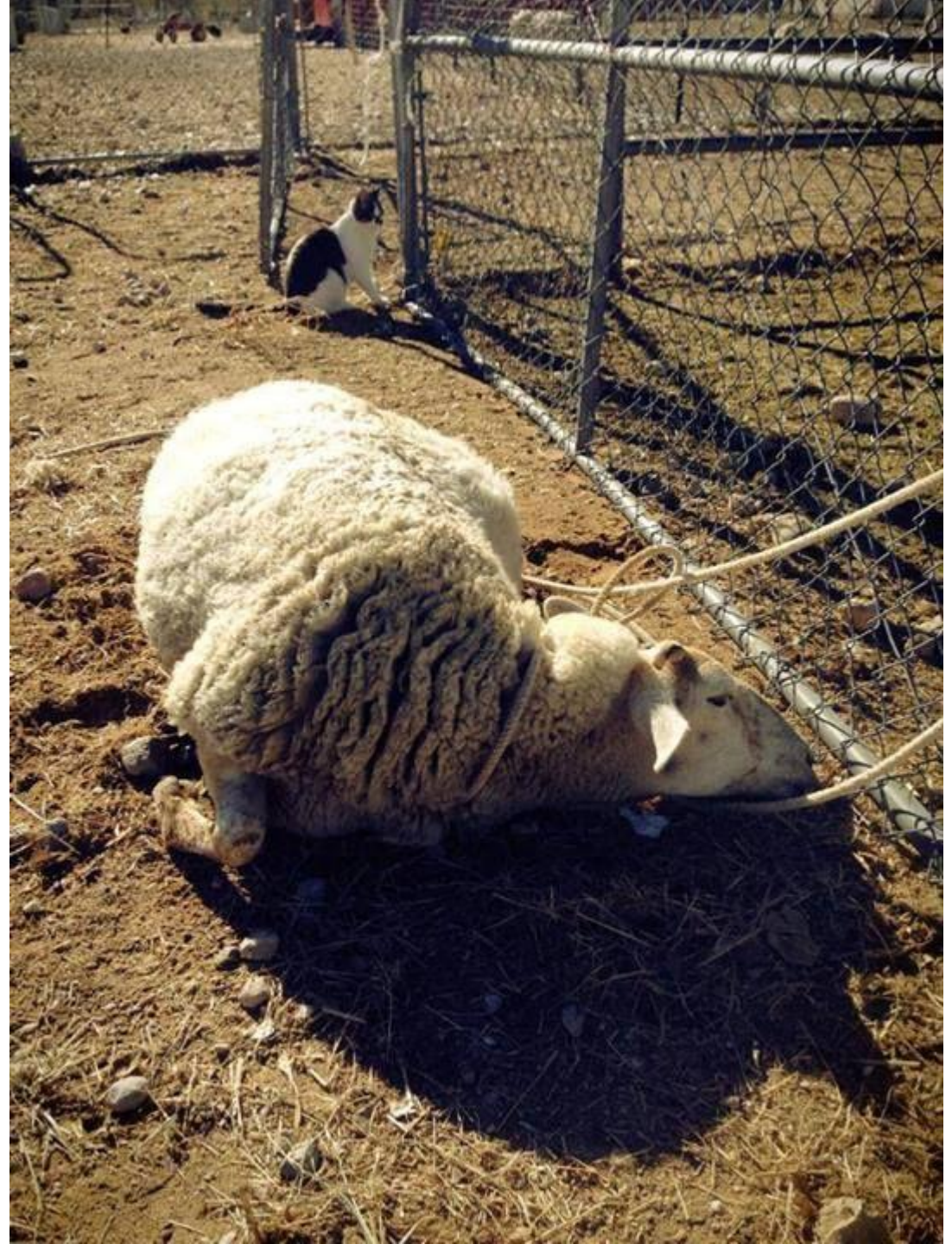
باکتری همیشه در **دستگاه گوارش و در خاک و محیط** یافت می شود. این باکتری از طریق مدفوع حیوان، دفع می گردد و باعث بیماری نمی شود

اگر به علی از جمله **پرخواری و تغییر جیره غذایی** و یا استفاده **بیش از حد از غلات** در جیره غذایی حیوانات، حرکات دستگاه گوارش **کند** شود یا **متوقف** گردد بر تعداد این باکتر یها در دستگاه گوارش افزوده شده و با تولید سم باعث بیماری آنروتوکسمی می شوند.

کنترل آنروتوکسمی

اجتناب از تغییر سریع جیره غذایی
جلوگیری از پرخواری حیوانات بخصوص از علوفه های سبز و پر آب
واکسیناسیون دام ها با واکسن آنروتوکسمی

۵. فاسیولوز

اسامی دیگر : **کیلک کبد** - **گندیدگی کبد**
فاسیولوز از مهمترین بیماریهای **انگلی** نشخوارکنندگان اهلی

خسارات **اقتصادی** **شدیدی** در اثر :

ایجاد تلفات

معدوم نمودن **کبد** دام های کشتار شده

کاهش شیر و گوشت

عفونتهای ثانوی باکتریایی

بیماری حاصل از آلودگی با کیلک یکی از بیماریهای **مشترک** بین انسان و دام.

انگل برگي شکلي به نام **فاسیولاهپاتیکا** است که در داخل **مجاري صفراوي کبد** زندگي می کند.

اندازه ي کرم بزرگ به ابعاد **۲۰ تا ۳۰ ميلي متر** در ۸ تا ۱۳ ميلي متر

میزبان اصلي : گوسفند و بز و گاو و گاومیش

میزبان تصادفي : غالباً فاسیولوز در **انسان** با نشانه هاي باليني شديد تظاهر می نماید.

میزبان واسط : حلزونها.

نشانه هاي باليني

کم خوني پيشرونده- بي اشتهاي- **کاهش وزن شديد**- و تغيير رنگ ملتحمه چشم به رنگ قرمز متمایل به **زردرنگ** و **یرقان**

جمع شدن آب در محوطه بطني (**آسیت**)، لاغري و مرگ در **آلودگی هاي شديد**

صدمه مکانیکی ناشي از **مهاجرت** همزمان تعداد زيادکرم دربافت **کبدی**.

تورم زیر گلو از ديگر نشانه هاي **آلودگی** با اين انگل است

انتقال بیماری

فاسیولوز آلودگی متداول در گوسفند و گاو بوده و دام آلوده تعداد زیادی تخم انگل در مدفوع خود دفع میکند.

در محیط از این تخم ها نوزاد انگل خارج شده و بر روی **علوفه** و **سبزیجات** رفته. دام یا انسان با خوردن این سبزیجات آلوده به انگل می شود.

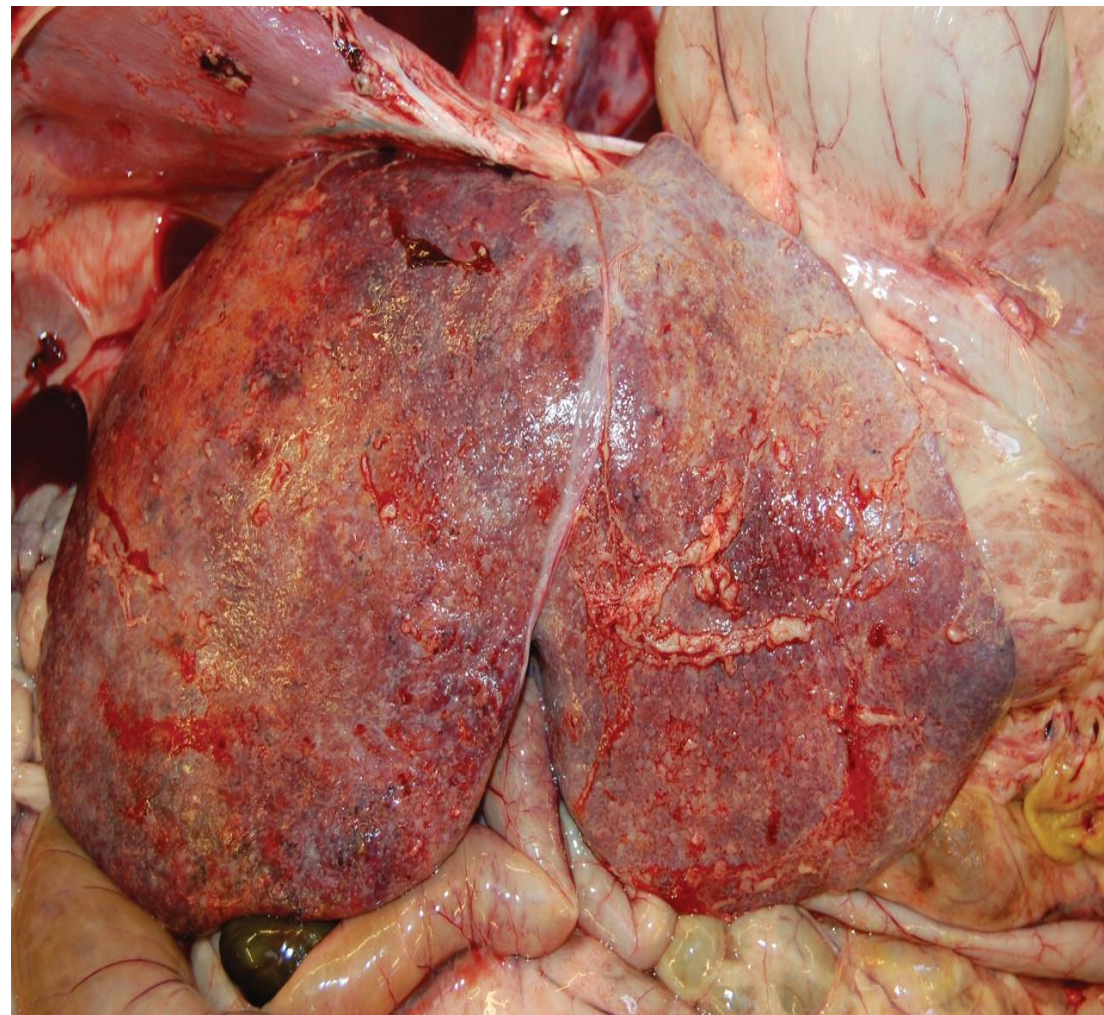
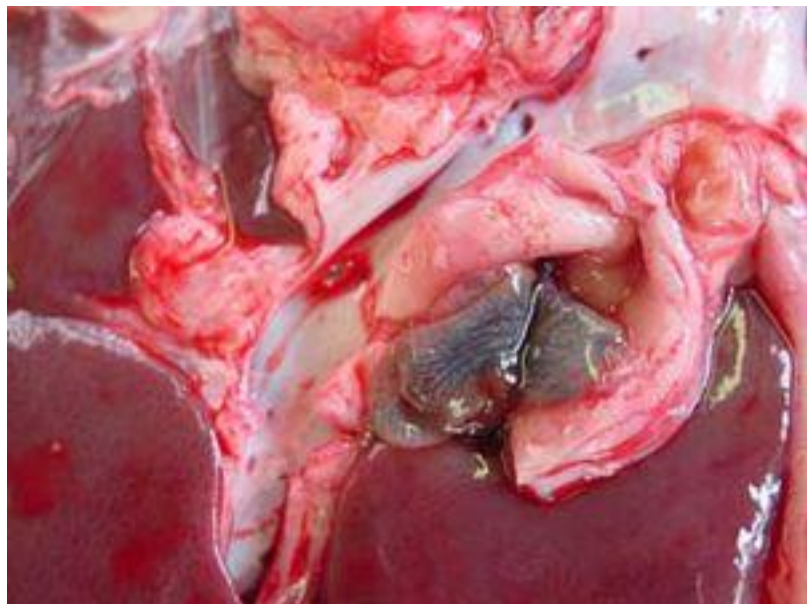
پیشگیری و کنترل

در میان سبزیجات **شاهی آبی** جایگاه خاصی دارد زیرا در آب که محل زندگی حلزونهاست رشد می کند.

با داروهای ضد کپلک می توان آلودگی را در انسان و دام از بین برد.

با جلوگیری از چرای دام ها در مناطق باتلاقی و نرده کشی آنها. مبارزه با حلزونهای واسط.

۶. میاز

به آلودگی اندام ها یا بافت های بدن حیوانات یا انسان با **مراحل نوزادی مگس ها**، میاز یا میازیس می گویند.

مگس ها معمولاً **تخم** خود را در **زخم** موجود روی بدن دام می گذارند که به لارو تبدیل شده و باعث میاز می شود.

انواع مختلف:

میاز پوستی

زیر پوستی

بینی - حلقی

روده ای- داخلی

ادراری- تناسلی.

کنترل

جلوگيري از زخم شدن بدن حيوانات.

درمان

برداشتن نوزاد کرم ها از زخم و تمیز کردن آنها
استفاده از مواد اسپري آنتی بیوتیکی.

Cutaneous myiasis

Numerous maggots are feeding on the skin surface.

۷. تیلریوز

اسامی دیگر : **زردی**

بیماری **انگلی خون** است

عامل آن انگلی خونی است بنام **تیلریا آنولاتا**

بیماری مشترک بین انسان و دام تلقی **نمیشود**.

این بیماری بیشتر در **گاو** دیده می شود و گاوهای **اصیل** نسبت به گاوهای بومی حساسیت بیشتری دارند.

بیماری در گوسفند و بز هم دیده میشود و بیشتر در **فصول گرم** که فعالیت **کنه** ها زیاد است مشاهده میشود

آغل و جایگاه های سنتی که با چوب و سنگ و خاک ساخته شده و دارای خلل و فرج زیاد است و امکان سمپاشی و بهداشتی کردن مناسب آنها وجود ندارد و در آنجا شرایط برای اختفا و چرخه زندگی **کنه ها** مناسب است جایگاه مناسبی برای وقوع بیماری می باشد .

بیماری از طریق گوشت به انسان منتقل نمی شود ، اما گوشت بدلیل تب ، پر خونی و زردی برای مصرف انسانی مناسب نیست و درکشتارگاهها گوشت دام های آلوده به بیماری را ضبط و معدوم می کنند

نشانه های بالینی تیلریوز در دام ها (گاو) :

تب، عدم اشتها، عدم نشخوار، کم خونی، لاغری، زردی مخاطات چشم، کاهش تولید شیر و گوشت، نقاط خونریزی روی مخاط چشم

تورم غدد لنفاوی پیش کتفی که به شکل خیارِی کوچک در جلو کتف قابل لمس است
بی حالی و فلجی و در نهایت مرگ

پیشگیری

جایگاه دام از سنگ، سیمان و آهن با پوشش های سیمانی باشد.

جمع آوری کود و فضولات و پوشاندن آنها و حمل مرتب به خارج از جایگاه

جمع آوری و خارج ساختن کاه و کلش و خوراک با قیمانده دام

جایگاه هر چه نور بیشتری داشته باشد آلودگی کمتر است

سمپاشی مرتب جایگاه دام با سموم ضد کنه در فصول و زمان های مناسب و یا شعله دادن آنها و مبارزه با کنه ها

تزریق **واکسن** تیلهریوز که معمولاً در ازت مایع تا **۷۹-** درجه سانتیگراد نگهداری میشود.

واکسن در فصول **سرد** و موقعی که کنه ها فعالیتي ندارند و دردام هاي **غیر آبهتن** تزریق می شود
یکسال ایمنی ایجاد می کند .

درمان

استفاده از داروهای ضد انگل تیلهریا مثل **بوتالکس** یا **بیو پارواگن** مطابق دوز درمانی

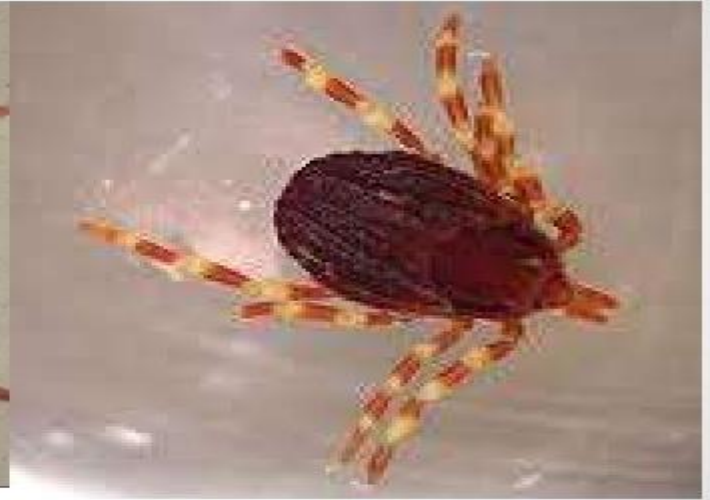
استفاده از داروهای اشتها آور و ملین (استفاده از **پوست هندوانه** و **گل ختمی**).

Vector

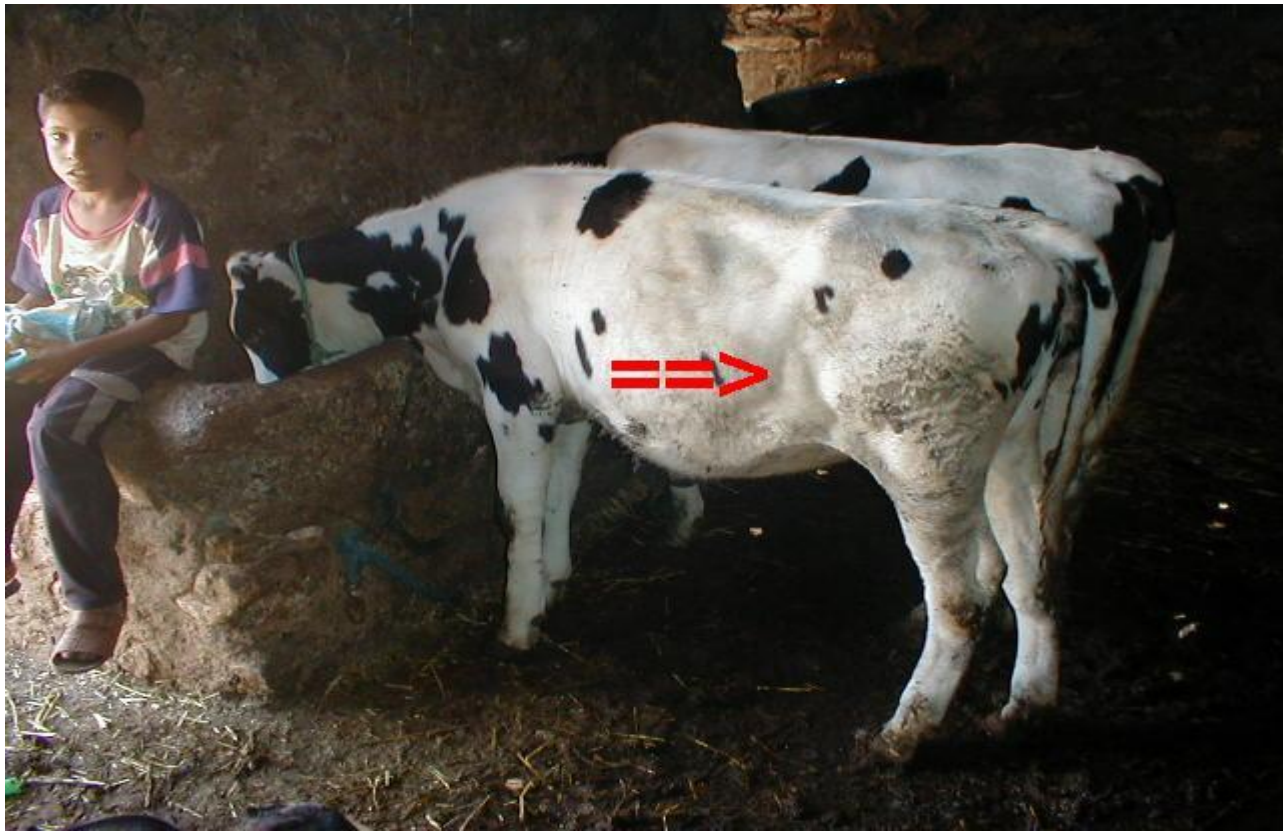

Rhipicephalus Spp.

Hyalomma Spp.

۸. توکسوپلاسموز

توکسوپلاسموز از بیماریهای مهم **مشترک** بین انسان و حیوان است در اثر آلودگی با انگل **تک** یاخته بنام **توکسوپلازما گوندئی** ایجاد می شود.

یکی از مهمترین عوامل **سقط** در **گوسفند و بز** محسوب می گردد. این انگل می تواند به **ندرت** در **گاو و اسب** نیز باعث سقط شود. علائم :

هیچ علامت بالینی به جز ایجاد سقط ندارد و سقط می تواند در **همه طول آبستنی** اتفاق بیافتد.

گوسفند و بز با خوردن **علوفه و آب آلوده** به اووسیت انگل مبتلا به بیماری می شود. اووسیت انگل توسط **مدفوع گربه** و گربه سانان آب و علوفه را آلوده کرده و باعث بیماری می شود.

اووسیست در مقابل عوامل خارجی **بسیار مقاوم** است و تا **۵۰۰ روز** در درجه حرارت اتاق و رطوبت کافی دوام می آورد.

اووسیست ها در شرایط زیر از بین می روند :

در ترکیبات آمونیوم ۵٪ در **چند دقیقه**

در اتانل ۹۵٪ در **یک ساعت**

در فرمالین ۱۰٪ در عرض **۲۴ ساعت**

هیچکدام از این روشها نمی تواند در سالم سازی آب و علوفه مورد استفاده قرار گیرد.

این بیماری در **انسان** نیز می تواند **سقط** ایجاد کند اما مهمترین عارضه آن در ایجاد **نواقص مادرزادی** در جنین مادرانی می باشد که در دوره آبستنی آلوده می گردند.

پیشگیری

مهمترین راه پیشگیری : جلوگیری از آلودگی آب و غذا و علوفه با مدفوع گربه.

برای آنکه گربه ها آلوده نشوند باید از خوراندن **جنین های سقط شده و گوشت حیوانات** آلوده به آنها اجتناب کرد

9. دیکروسلیوز

جزء بیماریهای مشترک بین انسان و دام میباشد.

عامل بیماری **انگلی** است بنام **دیکروسلیوم دندریتیکوم** که در مجاری صفراوی پستانداران زندگی میکند

شکلی شبیه **نیزه** به طول **۱۲ - ۶ میلی متر** با پوستی شفاف که از ورای آن اندام های داخلی قابل رویت می باشد

در **مجاري صفراوي كبد** نشخواركنندگان كوچك و بزرگ ، تك سمي ها ، خوك ، خرگوش
سگ و انسان زندگي مي كند .

انگل جهت تكامل خود احتياج به **۳ ميزبان** دارد:

تخمهاي انگل همراه با مدفوع **دام آلوده** دفع ميشود كه بعنوان **ميزبان اصلي** تلقي ميشود.
اين تخمها بوسيله **حلزون خاك زي** بلعيده ميشود كه **ميزبان واسط اول** انگل است.
بصورت توده ژلاتيني از بدن حلزون خارج شده و بوسيله **ميزبان واسط دوم** كه **مورچه**
ميباشد بلعيده ميشود.

اين مورچه ها همراه علوفه و آب توسط **ميزبان اصلي** بلعيده شده و در محل مجري
صفراوي تبديل به يك كرم بالغ مي شود

نشانه بیماری :

در صورت مهاجرت از طریق سیستم خونی باب کبد ، آسیب‌هایی در **جدار روده** ایجاد میشود

پرخونی و بزرگ شدن کبد، تغییرات در رنگ و قوام کبد و انتشار خونریزی در سطح آن

ممکن است به **سیروز کبد** منجر شود.

غالباً عفونتهای شدید به **مرگ** منتهی میشود

دیگروسلئوزیس **انسان نادر** بوده عمدتاً در مناطقی با چراگاه‌های بسیار وسیع اتفاق می‌افتد

عموماً عفونت با دوره طولانی **یبوست، اسهال، تهوع، استفراغ** تظاهر مینماید

زردی چشم و پوست

بزرگ شدن کبد و طحال

درمان بیماری :

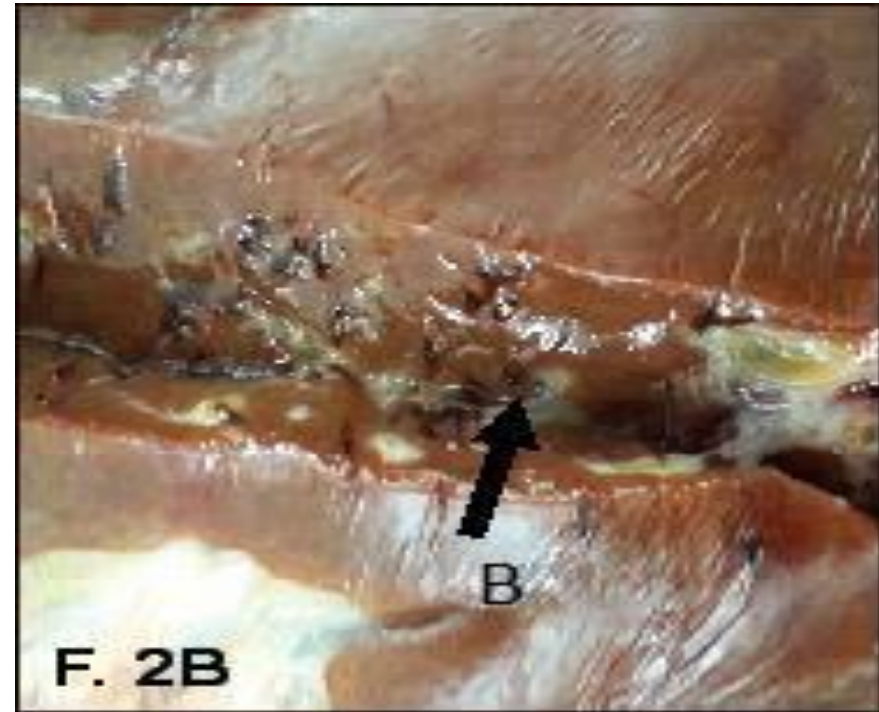
هیچیک از داروهای موجود با دز درمانی متداول قادر به دفع کلیه کرم های بالغ نیستند و **مقادیر زیاد داروی ضد کرمی** لازم است تا دیکروسلیم را دفع کند.

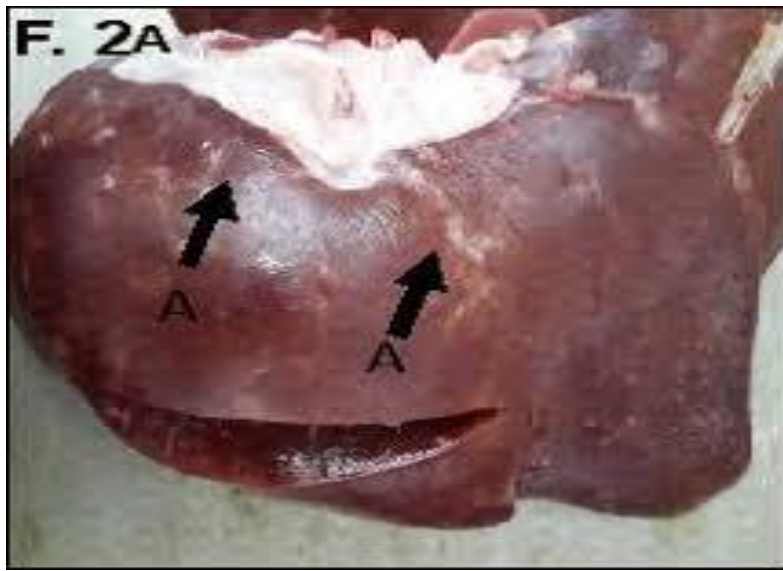
پیشگیری و کنترل بیماری :

کاهش جمعیت میزبانان واسط از طریق تغییر وضعیت چراگاههای آلوده
کشت چراگاهها با تغییرات دوره ای
استفاده از کنترل بیولوژی همراه با کنترل شیمیایی جهت از بین بردن میزبانان واسط

shutterstock.com - 72915085

10. شاربين علامتي

شاربن علامتي بيماري عفوني باکترىايي و کشنده گاو وگوسفند در هر سني است دامهاى جوان حساسيت بيشترى در ابتلا به بيمارى دارند.

دام به علت مسموميت **سريعا** دچار مرگ مي شود

عامل بيماري، ميكروبي از خانواده كلسترىديا ها به نام **كلسترىديوم شوواي**

به دليل توليد هاگ، عامل بيماري، تا **چندسال** قادر به ادامه حيات در خاك ميباشد.

شانه های بیماری در گاو و گوسفند:

هنگامی که شاربَن علامتی درگوسفند متعاقب آلودگی **زخمهای** حاصل از **پشم چینی، اخته کردن، قطع دم و گازگرفتگی در نزاع قوچ ها یا سخت زایی ها** ظاهر می شود در اطراف ناحیه ورود میکروب، **جراحات مشخصی** مشاهده می شود

در این حالت، پوست **بنفش** رنگ و نسوج زیر جلدی **متورم** و خیزدار است اگر روی پوست فشار آورند اثر آن باقی می ماند هرگاه ضایعه در روی یک پا باشد لنگش شدیدی ظاهر میشود و حیوان از پای مبتلا نمی تواند استفاده کند.

وجود این جراحات در دستگاه تناسلی موجب میشود که دام مبتلا دست و پا را از یکدیگر دور قرار دهد و به سختی راه برود .

درجه حرارت گاه به **۴۱** رسیده سستی و بی اشتها یی نیز ظاهر میشود
مبتلا یان به زمین می افتند و اغلب در عرض **۲۴-۴۸** ساعت تلف میشوند

عضلات مبتلا **سیاه رنگ**، خشک و در اثر گاز **اسفنجی** میشوند و در برش مقطعی این ضایعات **بوی کره گندیده** استشمام می شود.

ماهیچه های در گیر اغلب در ناحیه اندامهای حرکتی، کتف و ناحیه سر و پوزه بوده و دارای رنگ قرمز متمایل به سیاه هستند به همین خاطر بیماری **سیاه شل** نامیده می شود.

پیشگیری و کنترل:

اقدامات بهداشتی- قرنطینه ای

پوشش مایه کوبی دام های حساس در کانون های بیماری تا شعاع مناسب.

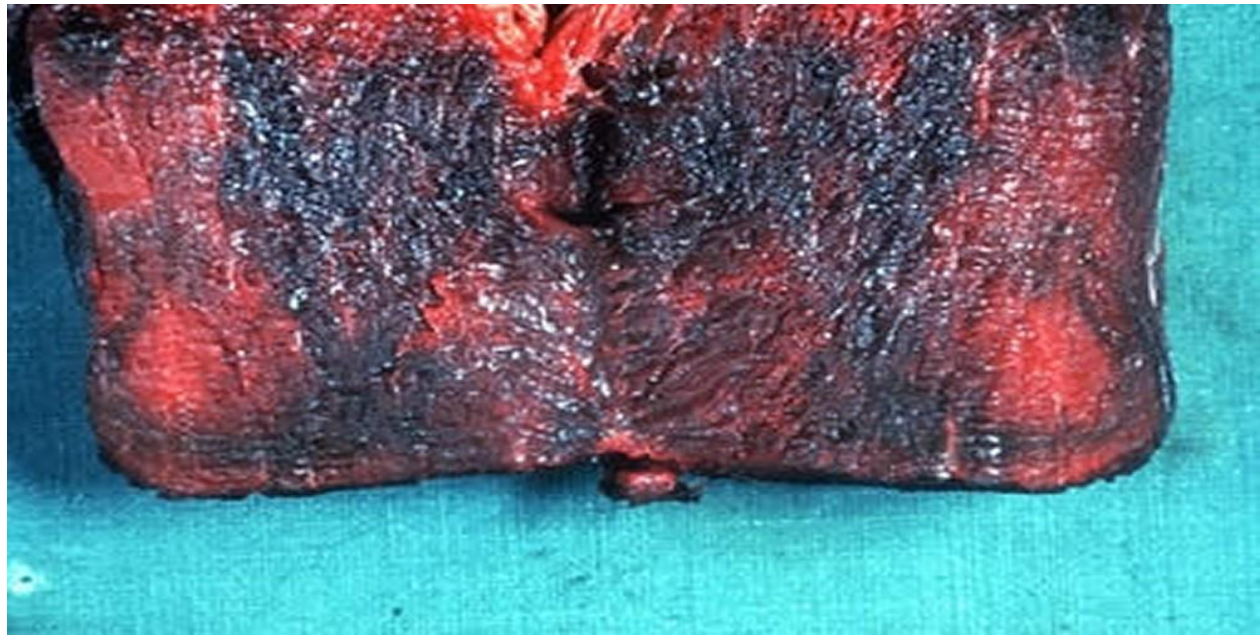
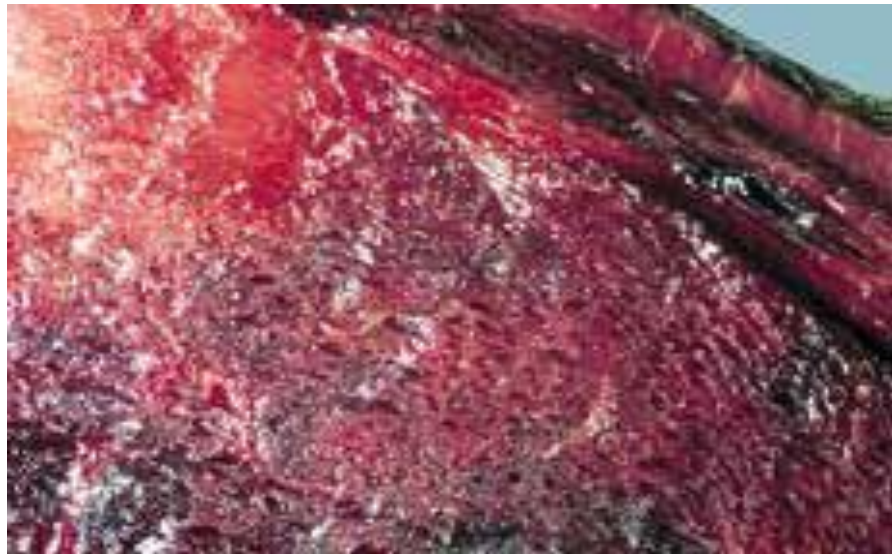
مایه کوبی بهتر است **دو بار در سال** و به فاصله **دو هفته** انجام شود.

برنامه واکسیناسیون برای **اوائل بهار و تابستان** قبل از چرای آزاد تنظیم شود

لاشه دام تلف شده از بیماری را **سوزانده** یا در گودالی به عمق **حداقل ۲ متر** دفن و محل دامداری ضد عفونی شود.

درمان :

میکروب به بسیاری از آنتی بیوتیک ها حساس است ولی داروی مناسب و انتخابی برای درمان آن **پنی سیلین** است که اگر به موقع تزریق شود جواب مناسبی حاصل می شود

۱۱. اکتیمای واگیر

اسامی دیگر : ORF

عامل بیماری **پاراپاکس ویروس** است

- بیماری **ویروسی** واگیرداری است که زخمهای آن بیشتر در پوست اطراف دهان و گاهی روی پستان و بالای سم و دیگر نقاط بدن دیده می شود.

- بیماری بیشتر در **گوسفند و بز** است

- در نشخوار کنندگان وحشی مانند آهو و گوزن و همچنین شتر و گاو و خرگوش نیز دیده می شود

- بیماری بیشتر در **بره های کوچک** دیده می شود.

- مشاهده زخم های **زگیل مانند** در اطراف دهان و پوزه بره ها

- بیماری **مشترک** بین انسان و حیوان است.

- با توجه به اینکه بیماری ویروسی است برای آن درمان وجود **ندارد**.
- می توان از **آنتی بیوتیک ها** برای جلوگیری از **عفونتهای ثانویه** استفاده کرد.
- بره یا بزغاله ای که به علت شدت جراحات نمی تواند تغذیه کند باید با استفاده از **لوله معدي** شیر داده شود.
- در گله هایی که به آنها **واکسن آبله** تزریق شده است بیماری در بره ها و بزغاله ها دیده نمی شود.

پیشگیری

عمر **طولانی** ویروس در جایگاه ها و پوسته های کنده شده از زخم ها،
دوری از جایگاه ها و مراتع آلوده

نظافت و ضد عفونی جایگاه ها قبل از ورود گله سالم به این قبیل جایگاه ها،
دوری و جدا نگهداشتن گله های سالم از گله های آلوده

رعایت ضوابط بهداشتی

بیمای اکتیمای واگیر یا اورف در گوسفند

۱۲. بروسلوز

اسامی دیگر : سقط جنین واگیر- تب مالت - تب مواج

- بروسلوز یکی از مهمترین و شایع ترین بیماری های مشترک بین انسان و حیوانات است.
- میزان شیوع تب مالت در انسان مستقیم به شیوع بروسلوز در دامها بستگی دارد

- سبب ایجاد سقط جنین در دام و ابتلا انسان به بیماری تب مالت می شود.
- انسان ممکن است به وسیله هر یک از پنج گونه بروسلا به بیماری تب مالت مبتلا شود
- بروسلا ملی تنسیس از بز، گوسفند و گاو و شتر
بروسلا آبورتوس از گاو
بروسلا کنیس از خوک
بروسلا ماریس از پستانداران دریایی
- بروسلا ملی تنسیس متداول ترین عامل این بیماری در انسان است
- بیماری ناشی از بروسلا کنیس و بروسلا ماریس در انسان بسیار نادر می باشد.

بروسلاها در انواع مختلف شیر، خامه و پنیر تازه برای دوره های زمانی متغیر زنده باقی می مانند.

پنیر سفید نرم غیر پاستوریزه تهیه شده از شیر بز منبع متداول بروسلا ملی تنسیس بوده که به مدت ۸ تا ۱۱ هفته باکتری را در خود حفظ می نماید.

- میزبان ترجیحی و اصلی بروسلا آبورتوس گاو بوده، ضمن آنکه به دیگر حیوانات حساس چون گوسفند و بز، شتر، اسب، سگ و نشخوار کنندگان وحشی نیز انتقال می یابد.

- **بروسلاملی تنسیس** عامل اصلی بیماری در **گوسفند و بز** بوده و به دیگر حیوانات نیز منتقل می شود.

تنها ۱۷ کشور بطور رسمی عاری از بروسلاوز اعلام شده اند.

در ایالات متحده آمریکا، اساساً بیماری يك مخاطره شغلی محسوب می شود

در ایران، آلودگی به این باکتری به شغل های خاصی محدود نمی شود

انتقال

به دام:

- معمول ترین راه انتقال آلودگی به حیوانات از طریق **گوارش** و خوردن **محتویات دفعی** آلوده است
- پوست و مخاط آزرده، غشاء ملتحمه چشم، ریه ها و رحم نیز می توانند راه ورود باکتری به بدن دام باشند.

به انسان:

- از راه خوراکی که مصرف **شیر تازه آلوده غیر پاستوریزه** و **فرآورده های** آن یکی از متداولترین شیوه های انتقال بیمار است.
- دیگر فرآورده های مصرفی تهیه شده از حیوانات آلوده چون **جگر، گوشت، دنبان** و **خون** که به صورت **خام یا نیم پز مصرف** می شوند نیز منبع عفونت محسوب می شوند.

- انتقال آلودگی از راه **استنشاقی** معمولاً يك مخاطره اي شغلي در بين چوپانان، حمل و نقل کنندگان حیوانات، کارگران دامداری ، کارکنان کشتارگاه ها ، دامپزشکان و تکنسین های دامپزشکی و غیره اتفاق مي افتد.

-

- **استنشاق** افشانه های حاوی بروسلا بعنوان متداول ترین راه انتقال عفونت در بین کارکنان آزمایشگاه ها است.

ممکن است باکتری به صورت تصادفی در هنگام **قصابی** سبب آلودگی شود
دامپروران و **دامپزشکان** هنگام تماس با ترشحات آلوده دامها ممکن است از طریق تماس
پوستی آلوده شوند.

ورود مواد دفعی آلوده به **چشم** در خلال مراقبت از حیوانات مبتلا نیز راه دیگر انتقال
آلودگی می باشد.

تزریق تصادفی **واکسن زنده** بروسلا (Rev1 ، S19 و RB51) در خلال مایه کوبی
حیوانات ممکن است منجر به بروز شکل خفیف بیماری شود.

انتقال از انسان به انسان **استثناء** بوده

احتمال انتقال از طریق **داخل رحمی**، **شیر مادر**، **انتقال خون**، **پیوند مغز استخوان** و تماس
جنسی وجود دارد

• نشانه هاي باليني

- در گله هاي **غير واكسينه**، **سقط جنين** مهمترين علامت بروز بيماري مي باشد.
- سقط جنين در **گاواز ماه پنجم** آبستني به بعد و در **گوسفند و بز در آخرين ۲ ماهه** دوره آبستني حادث مي شود.
- بسياري از دامهاي مبتلا در آبستني هاي **دوم به بعد** سقط جنين **نمي كنند**.
- جفت ماندگي ، متريت ، اركيت ، هيگروما ، كاهش توليد شير ، عقيم شدن و نازايي موقت يا دائمي، تاخير فواصل باروري و افزايش فاصله دوره شيرواري .

Brucella melitensis

A stillborn fetus with necrotic placenta.

Abortion

۱۳. آگالاکسی

عامل بیماری باکتری **مایکوپلاسما آگالاکتیه** می باشد .

از نشانه های مشخص این بیماری تب ، بی حالی و سپتیمی سمی است .
در ادامه بیماری آرتریت (لنگش) ، تورم قرنیه و پلک و ورم پستان مشاهده می شود .

آگالاکسی بیماری **عفونی و اگیرداری** است ، حیوانات حساس به آن **گوسفند و بز** هستند .

بزها بطور طبیعی بسیار حساستر از گوسفندان می باشند

از دسته بیماری مشترک بین انسان و حیوان **نمی باشد**

این بیماری گرچه **تلفات زیادی ندارد** ولی میزان ابتلا می تواند بین **۳۰ تا ۶۰ درصد** در گله باشد.

انتقال بیماری از طریق آب ، غذا و شیر آلوده ، ادرار ، مدفوع و ترشحات بینی و چشمی انجام می شود .

همچنین از طریق مجاری پستانی به هنگام دوشیدن و تنفس گرد و خاک آلوده نیز انتقال صورت می گیرد .

عامل بیماری **حداقل ۱ سال و حداکثر ۸ سال** قادر است از راه **شیر** دفع شود.

معمولاً عفونت در **کانال گوش خارجی** حیوان بدور از دسترسی مکانیسم دفاعی میزبان جایگزین می گردد.

از گاو و شتر بعنوان **مخازن** عفونت مایکوپلاسمایی نام برده شده است .

۱ - **افت توليد** و کاهش وزن .

۲ - **سقط جنين** در حيوانات آبستن .

۳ - گاهی شدت بیماری باعث **تلفات بين ۴۰ تا ۷۰ درصد** در بره ها و بزغاله ها می گردد.

درمان با **تایلوزین** صورت می گیرد.

داراي يك **واکسن کشته** است که در هر دوره شیرواري یا زایمان **حداقل دو بار** و حدود **دوماه قبل از زایش** به منظور ایجاد ایمنی در **بره های کمتر از ۳ ماه**، و انجام مایه کوبی رایل ۱۵ روز بعد ضروری است.

- رعایت اصول بهداشتی و بیوسکوریتی در پیشگیری از بیماری اهمیت دارد

۱۴. پاستورلوز

اسامی دیگر : **سپتی سمی هموراژیک**

پاستورلوز بیماری عفونی واگیرداری است که در جمعیت گاو اغلب بصورت **سپتی سمی** و در جمعیت گوسفند و بز بیشتر بصورت **پنومونی** یافت می شود.

در گاو اغلب **پاستورلا مولتوسیدا** و در گوسفند و بز **پاستورلا همولیتیکا** است .
پاستورلوزیس از بیماری های **مشترک** بین انسان و حیوانات می باشد.
در انسان باعث عوارض **پوستی** و **تناسلی** می گردد.

فرم پوستی آن بیشتر در اثر تماس با **سوسک** و فرم تناسلی آن در اثر تماس یا گاز گرفتگی با حیوانات خانگی مانند **سگ** و **گربه** ایجاد می شود

در گاو ، گاومیش ، خوك و نشخواركنندگان وحشي بوسيله يكي از گونه هاي پاستورلا مولتوسيدا ايجاد مي شود .

در کشور ما قریب به ۸۰ % عامل وقوع پنومونی پاستورلایی در گوسفند و بز ، همان پاستورلا مولتوسیدا می باشد.

۱- شکل حاد بیماری مرگبار و توام با سپتی سمی هموراژیک است و عمدتاً در گاو ، گاومیش خوک و نشخوارکنندگان وحشی ایجاد می شود .

علائم بالینی آن عبارتند از : تب بالا، سرفه، رال تنفسی، ریزش شدید بزاق، اسهال خونی، تورم دردناک ناحیه کتف و گردن و در زیر جلد نواحی گلو، سینه و شکم که ممکن است منجر به اختلال تنفسی گردیده و منجر به مرگ شود.

۲- شکل ریوی بیماری که بیشتر در گوسفند و بز ایجاد عوارض پنومونی می نماید.

اغلب بصورت غیر بیماریزا در ناحیه گلو و حلق گوسفند و بز وجود دارد . علائم بالینی آن عبارتند از : تب ، سرفه ، ترشحات بینی و چشم ، اسهال ، برونکوپنومونی هموراژیک همراه با ذات الجنب و پریکاردیت ، و ضایعات ریه که مربوط به نواحی قدامی و شکمی می باشد

تغییرات آب و هوا ، استرس ، حمل و نقل ، حمام دادن و پشم چینی از عوامل مستعدکننده بروز بیماری هستند.

انتقال بیماری معمولاً از طریق **تنفس و دهان** صورت می گیرد

در ایران در جمعیت **گاو و گاومیش** بصورت اندمیک در استانهای گیلان ، **مازندران** ، آذربایجانشرقی ، آذربایجانغربی و خوزستان وجود دارد.

در جمعیت **گوسفند و بز** نیز در مناطق گرم و خشک و مرطوب کشور مانند استان های(بوشهر، کهگیلویه و بویراحمد، فارس ، کرمان ، قم و اصفهان) به شکل ریوی و پنومونی شایع می باشد.

این بیماری در ایالات متحده آمریکا **سالانه به میزان یک میلیارد دلار** زیان اقتصادی در گاوهای شیری و گوساله های نر پرواری ایجاد می نماید .

حدود **۳۰ درصد** تلفات در دام های اهلی را ناشی از ابتلاء به پاستورلاها می دانند .

این بیماری بجز خسارات اقتصادی شدید؛ گله را با **تلفات بالا** نیز مواجه می سازد.
شیوع این بیماری درگوسفند و بز ، دربرخی از استان های کشور از جمله کهگیلویه و بویراحمد و بوشهر در اواخر بهار و اوایل تابستان حدود ۷۰ % و مرگ و میر ناشی از آن بیش از ۵۰ % اعلام شده است.
تلفات این بیماری در **بره های جوان** ممکن است حتی به ۹۰ % نیز برسد .

- ۱- به حداقل رساندن استرس ها .
- ۲- واکسیناسیون با واکسن پاستورلوز .
- ۳- مایه کوبی دام های حساس از سن حدود ۴-۶ ماهگی به بالا بعمل آمده و هر شش ماه یکبار واکسیناسیون تجدید شود .
- ۴- توصیه می شود واکسیناسیون **اوائل بهار و اوائل پائیز (قبل از بارندگی)** بعمل آید.
- ۵ - در صورت حضور موارد بالینی ، اقدامات درمانی با داروهای مناسب بعمل آمده و سایر دامها نیز واکسینه شوند.
- ۶ - **امحاء سریع** لاشه، بستر و غذاهای باقی مانده از دام (سوزاندن یا دفن کردن) از اقدامات لازم پس از تلف شدن دام است

- از آنجا که پس از تجویز واکسن مواردی از شوک آنافیلاکسی در گاو و گوساله اتفاق افتاده توصیه می گردد دامدار را قبل از عملیات مایه کوبی مطلع و اقدامات زیر از سوی اکیپ واکسیناسیون بعمل آید :

- **تعداد کمی** از دامها واکسینه و در صورت عدم مشاهده شوک، واکسیناسیون ادامه یابد.
- داروهای ضدحساسیت (**آنتی هیستامین** و **آدرنالین**) در دسترس اکیپ های مایه کوب باشد.

- گرچه تورم در محل تزریق از عوارض جانبی این واکسن گزارش گردیده ولی در صورت دقت در تزریق، احتمال وقوع آن کم می باشد

(پتشي بر روي ابي کارد قلب گاو)

(ادم و خونريزي در زیر پوست و ماهیچه ها)

15. شاربين

اسامی دیگر : سیاه زخم - پشم ريسان - تب طحال - کفگیرك
بیماري مشترك بين انسان و حیوانات است.

بیماري در حیوانات بیشتر در پستانداران مانند گاو، گوسفند، بز، شتر، بز کوهي، و سایر
علفخواران دیده می شود.

اگر انسان در تماس با حیوانات مریض و آلوده قرار گیرد و یا با بافت هاي آلوده آنها (مانند گوشت، احشاء و پوست) در تماس باشد می تواند به این بیماری دچار شود.

يکي از معروفترین عوامل بیماریزايي است که در عملیات تروريستي مورد استفاده قرار گرفته است.

- عامل بیماری شاربین باکتری گرم مثبت میله ای شکل به نام **باسیلوس آنتراسیس** است.

- هاگ باکتری نسبت به شرایط محیطی **بسیار مقاوم** بوده و می تواند **ده ها سال** در محیط و درون خاک زنده بماند و بعد از ورود دوباره به بدن انسان یا حیوانات باعث بیماری شود.

ابتلا و تلفات در سال های اخیر به شدت کاهش یافته و به حدود **۱۰۰ راس در سال** رسیده است.

• انتقال

- شاربین یا سیاه زخم از **شخص به شخص** یا از **دام به دام** منتقل نمی شود.
- ولی چون هاگ باکتری عامل بیماری به مدت طولانی در خاک زنده می ماند، **حیوانات** در **هنگام چرا** در مراتع آلوده، مبتلا می شوند.
- **انسان** از طرق زیر آلوده می شود :
 - تماس
 - مصرف فراودهای دامی خام یا فراودهایی که خوب پخته نشده باشند
 - ضایعات و ترشحات حیوانات الوده
 - خاک آلوده
- البته احتمال انتشار آلودگی بوسیله **بیوتروریست** نیز وجود دارد.

• نشانه هاي بيماري در دامها

- در **اوایل بهار** احتمال وقوع بيماري بيشتر است.
- بيماري در حيوانات عمدتاً به شکل **گوارشی** است.
- حيوان مبتلا عمدتاً بايك **مرگ سريع** از پاي درمي آيد به شكلي كه دامدار اغلب با لاشه مرده دام رو به رو مي شود.
- لاشه در مدت كوتاهي (**حد اكثر ۲ ساعت**) باد مي كند
- از منافذ بدن **خون قيري رنگ** خارج شده كه **منعقد نمي شود**.

• نشانه هاي بيماري در انسان

- در انسان سياه زخم به سه شكل مشاهده مي شود:
- پوستي، تنفسي و گوارشي
- حدود ۹۵% ابتلاء در انسان به شكل پوستي است.
- در ۱-۲ روز اول به شكل جاي نيش حشرات ظاهر مي شود كه داراي خارش است،
- سپس همانند تاول هاي ناشي از سوختگي در اثر آب با محتويات مانند خونابه ظاهر مي شود كه فاقد درد است
- در مرحله بعدي وزيكول پاره شده و به زخمي به وسعت ۱-۳ سانتيمتر تبديل مي شود. مركز زخم سياه رنگ و حاشيه آن برآمده و پر خون است.

پیشگیری

- ۱ - در مناطقی که بیماری در **سالهای قبل** مشاهده شده است برای پیشگیری از بیماری باید **واکسیناسیون** شاربن در **دام ها** انجام شود.
- **واکسن** برای افراد خاص مانند **پرسنل نظامی** که در مناطق **پرخطر** خدمت می کنند موجود است
- ۲ - **جلوگیری از آلودگی محیط** : لازم است دامي را که مبتلا به شاربن می شود و تلف می گردد به نحو شایسته **دفن** گردد.
- باکتری در داخل بدن دامي که تلف شده است به صورت باکتری بدون هاگ می باشد که بسیار حساس است و زود از بین می رود.
- اگر لاشه باز شود و یا پوست آن کنده شود باکتری موجود در بدن دام با **هوا** تماس پیدا می کند و به حالت **هاگ و مقاوم** در می آید و می تواند **ده ها سال** در محیط زنده بماند و دوباره باعث بیماری گردد.
- برای کنترل و ریشه کنی بیماری، از درمان دام های آلوده اجتناب می کنند و دام های آلوده را از بین می برند

- **نباید** لاشه شاربني را **کالبدگشايي** کرد. اگر لاشه شاربني کالبدگشايي نشود و پوست آن نیز کنده نشود با گندیدگی لاشه باکتری‌هاي درون لاشه نیز از بین می‌روند.

- دامی که در اثر شاربين تلف شده است معمولاً **ترشحات خونی** نیز از بدنش خارج می‌شود که این ترشحات نیز دارای مقداری باکتری است.

۱. **مطمئن‌ترین** راه جلوگیری از آلودگی محیط، **سوزاندن** اینگونه لاشه‌ها است.

- لاشه و متعلقات آنرا در گودالي انداخته وبا استفاده مواد سوختني و وسایل مناسب می‌سوزانیم، به شکلي که کاملاً تبدیل به خاکستر شود.

لاشه و متعلقات آنرا در همانجا در زمین دفن کنند
برای دفن لاشه گودالی به عمق حدود ۲ متر (متناسب با جثه دام)
حفر کرده

لاشه، خونابه های مترشحه و خاک های زیر آن و نیز خاک های زیر لاشه
تا عمق حداقل ۳۰ سانتیمتر را در گودال ریخته
روی آن فرمالدئید ۴۰٪ با رقت ۱۰٪ به اندازه کافی ریخته
روی آن را با خاک و سنگ بطور کامل می پوشانیم
باید مقداری آهک روی آنها پاشیده شود.

- در صورتي كه دفن لاشه در محل امكان‌پذير نبود بايد آن را با رعايت احتياط كامل به جاي مناسب براي دفن حمل كرد.

- هنگام حمل و نقل بايد لاشه در **دو لايه پلاستيك** پوشانده شده و سر آن بسته باشد تا ترشحات محيط و كاميون را آلوده نكند.

درمان

پني سيلين و داکسي سايکلين و کينولون ها فرم هاي پوستي به راحتی درمان مي شوند

در فرم هاي تنفسي و گوارشي نیز اگرچه ميزان مرگ و مير بالاست، اما درمان سريع و به موقع در کاهش ميزان تلفات مؤثر است.

۱۶. لپتوسپیروز

اسامی دیگر : تب شالیزار

عامل مولد **باکتری** از جنس **لپتوسپیرا**

از بیماریهای مهم **مشترک** بین انسان و دام محسوب میشود

بیماری بیشتر در مناطقی که دارای **بارندگی بالا** هستند و مناطق **گرم** و **حاره ای** و زمین های **گلی** و کنار **دریاچه ها** و **ماندآب ها** اتفاق می افتد.

• وقوع بیماری در دامها معمولا بعد از بارندگی های شدید و آب گرفتگی مراتع و دامداری ها اتفاق می افتد.

- درجه حرارت محیط بین ۷ و ۳۶ درجه سانتیگراد، PH حدود ۸-۶ و زمین های گل آلود با زه کشی ناقص همچنین افزایش ناگهانی درجه حرارت محیط توأم با افزایش نزولات آسمانی و ایجاد سیلاب های فصلی شرایط مساعد برای وقوع بیماری هستند.

- حدود ۱۶۵ گونه از پستانداران به بیماری حساس هستند

- مخزن نهایی و میزبان قطعی لپتوسپیروز جوندگان بخصوص موش ها هستند.

• نشانه هاي بيماري در حيوانات

- زردی (یرقان) و خون‌شاش از علايم مهم
- ممکن است رنگ شیر تغییر پیدا کند و رنگ آن زرد شود یا لخته هاي خون در آن دیده شود.
- ممکن است سقط جنين رخ دهد.

• نشانه هاي بيماري در انسان

- تب‌بالا، لرز، سردرد، درد ماهیچه‌اي، استفراغ، یرقان، قرمز شدن چشم‌ها، درد شکم، اسهال و دانه‌هاي پوستي باشد.

• بیماری به صورت **انفرادی** و **همه‌گیر** دیده می‌شود .

• همه‌گیری بیماری در **تالاب حله در استان بوشهر** بعد از بارندگی‌های شدید سال ۱۳۸۲ باعث تلفات بیش از ۵۰۰ راس گوسفند، بز و گاو گردید.

• بیماری در سال ۱۳۸۳ در **کشت و صنعت مغان** ۷۰ راس گوساله را تلف کرد.

• در سال ۱۳۷۹ بیماری در **روستای قلعه جوق زنجان** باعث تلفات بیش از ۱۰۰ راس گوسفند و بز شده بود.

• تلفات گوساله در **میرجاوه** به علت **ایجاد فاضلاب** در محل نگهداری دامها. (۱۳۹۰)

پیشگیری

- جلوگیری از ایجاد **فاضلاب** در محل زندگی دامها و خشک نمودن آنها.
- باید از چرای دامها در مراتع باتلاقی که با **ادرار** دامهای بیمار یا جوندگان آلوده شده است جلوگیری شود
- از تماس **جوندگان** با منابع غذایی و انبار های علوفه و آلودگی مواد غذایی با ادرار و مواد دفعی آنها پیشگیری گردد.
- باید دامهای تلف شده و جفت و جنین دامهای بیمار به خوبی **دفن** شده و یا از بین برده شوند .
- برای جلوگیری از بیماری **واکسن** هم میتواند استفاده شود.

۱۷. آبله

عامل بیماری : **کاپری پاکس ویروس**

آبله گوسفند و آبله بز دو بیماری **جدا از هم** هستند
عامل هر يك گونه اي از ویروس آبله مي باشد و در ميزبان ديگر بيماريزائي **ندارد** .

بیماری آبله **بسیار واگیردار**، شدید و غالباً **کشنده** (برای سنین پائین تر) می باشند

در بین آبله دامهای اهلی، آبله **گوسفند و بز** از همه خطرناکتر محسوب می گردد .

میزان واگیری بیماری در دام های حساس مایه کوبی نشده **بسیار بالا** بوده و گاهی به بیش از **۷۵** درصد نیز می رسد.

میزان مرگ و میر در دام های **جوان** در گله های بدون سابقه مایه کوبی منظم و مشخص بین **۵ تا ۵۰ درصد** متغیر بوده

خسارات اقتصادی ناشی از بیماری خصوصاً در **بره ها** و **بزغاله ها** قابل توجه است

بطوریکه تلفات در بره های **زیر ۴ ماه** تا **۱۰۰ درصد** نیز می رسد

انتشار ویروس:

انتشار بیماری بوسیله **طاولهای خشکیده** حاوی ویروس صورت میگیرد که با گرد و غبار مخلوط شده و در شرایط خشک مدت‌ها باقی می‌مانند، که میتوانند **آغل و چراگاه، جاده، و وسایل دامداری** را آلوده کرده و تا محدوده‌ای نیز بوسیله **باد** انتقال یابند.

نقل و انتقال دام آلوده و نیز پشم و پوست حیوان آلوده .

دستگاه تنفس عادی‌ترین راه دخول ویروس آبله می‌باشد.

خراشهای پوستی و نیش کنه‌ها نیز می‌توانند راه دخول ویروس باشند .

سير بيماري و نشانيهاي آن :

مرحله اول : تب

پوست حيوان داغ و دماي بدن تا ۴۲ درجه بالا می رود
دام كسل و بي اشتهاست و از گله عقب مي ماند

مرحله دوم : نشانيهاي پوستي

تا ۴ روز پس از بروز تب، لکه هاي قرمز تيره رنگي به قطر يك عدس تا يك سانتي متر در نواحی کم موي بدن (كشاله ران، زیر بغل ، روي پستانها ، زیر دم، اطراف چشمها و پوزه) ظاهر گردیده که برجسته و نوکدار می شوند.

گاهی سقط

مرحله سوم : طاولي شدن و ترشح

دانه هاي آبله تغيير شكل يافته و با جمع شدن مايع در آنها به **طاول** تبديل مي شوند و سپس ميترکند و **مايع آبله** از آنها خارج مي شود و با گرد و خاك و بقايای بافت پوست مخلوط و خشك شده و **دلمه هاي آبله** را تشكيل مي دهند اين مرحله ۴ تا ۵ روز طول مي كشد

مرحله چهارم : خشك شدن

دلمه ها پس از تشكيل به تدريج خشك و از پوست جدا شده و به زمين مي افتد و در روي پوست گودي كوچكي در جاي آن باقي مي ماند
اين مرحله از نظر **انتقال بيماري** و **پخش آلودگي** اهميت خاصي دارد

سير بيماري حدود ۲۰ تا ۳۰ روز طول مي كشد.

در اثر دخالت باكتريها عده اي با جراحات چركي ناشي از عفونت ثانويه تلف مي شوند و عده اي ديگر كه مقاومت مي كنند بسيار لاغر و فرسوده مي شوند .

در اشکال وخیم بیماری جراحات آبله تا دهان، حلق، مخاطات بینی و چشم، حنجره، نای وانشعابات آن شیردان وروده ها گسترش می یابد.

پرخونی بافت ریه وکانونهای کبدی شده دانه های آبله در آن زیاد دیده می شود،
تورم غدد لنفی

علاوه بر بثورات پوستی، در هنگام پوست کنی در زیر جلد نیز بثورات زیرجلدی به وضوح دیده می شود

اسهال ناسوری قرنیه و ورم چرکی چشم شقاق و یا اورام چرکی مفاصل
عفونت پرده های مغزی نخاعی سقط جنین میشهای آبستن

اقدامات بهداشتی و درمانی لازم :

دامهای سالم را از دامهای مبتلا جدا کرده و به آنها **واکسن** تلقیح نمایند.

در اطراف کانون بیماری و تا **شعاع مناسبی**، دامهای حساس را واکسینه کنند

از هرگونه **نقل و انتقال دام** و مواد مربوط و یا در ارتباط با دام ممانعت به عمل آورند.

رفت و آمد افراد به محل دامهای بیمار باید تحت نظر بوده و رعایت ضوابط بهداشتی.

دامهای تلف شده باید به طور بهداشتی **دفن و یا سوزانیده** و معدوم گردند

در تغذیه دامهای بیمار از **علوفه تازه** و **کنسانتره نرم** استفاده کنند .
ضد عفونی زخمها و تجویز **آنتی بیوتیک** به منظور پیشگیری از عفونتهای ثانوی

تجویز **ویتامینها** به منظور تقویت بنیه بیمار
و در موارد تشدید درد استفاده از مسکن ها.

در مناطق آلوده و دارای سابقه بروز بیماری به مدت **۳ سال** باید به طور **سالانه** دامهای
حساس تحت پوشش واکسیناسیون آبله قرار گیرند

ایمنیت حاصله در مادر **نمی تواند** از طریق جفت به جنین منتقل شود
واکسیناسیون در **ماههای اول آبستنی**

تغذیه نوزاد از **آغوز** مادران ایمن در **۲۴ ساعت** اول تولد

۱۸. سل

سل گاوی بیماری **مزمن** دامها می باشد که در اثر باکتری **مایکوباکتریوم بوویس** ایجاد می شود.

عموماً پستانداران را درگیر نموده و باعث علائم عمومی، سرفه و گاهی مرگ خواهد شد.

سل بیماری مهم در بین گاوها و حیوانات وحشی و نیز بعنوان یک **زئونوز** مورد توجه می باشد.

سل در لیست بیماریهای **کد دار** قرار دارد که می بایست به **سازمان بهداشت جهانی** **دام** گزارش شود.

در گاوهای مبتلا به **سل ارزنی** (با جراحات وسیع در بدن) ظاهر دام عادی بوده اما لاغری تدریجی جلب نظر می کند.

تغییر در اشتها و دمای بدن و وضعیت موهای پوست (زبر یا صاف است)، آرام شدن تدریجی دام، درخشانی و شفافیت چشم ها علائم عمومی بیماری هستند که اغلب پس از زایش مشخص تر می شوند.

در **سل ریوی**، سرفه مزمن (سرفه آهسته، کوتاه، مرطوب که با فشار گلو یا پس از فعالیت ایجاد می شود) که بیشتر هنگام صبح و در هوای سرد عارض می شود. تنگی نفس توام با افزایش تعداد و عمق تنفس وجود دارد.

ابتلاء **عقده لنفی** نای و مدیاستن و بزرگ شدن آن ها می تواند به ترتیب موجب دشواری تنفسی و جمع شدن گاز در شکمبه گردد.

سل رحمی ممکن است در باروری دام اثرات نامطلوب داشته باشد و یا چند ماه پس از باروری سقط جنین حادث شود و اگر گوساله عادی به دنیا بیاید پس از مدت کوتاهی بر اثر سل عمومی تلف خواهد شد.

در گاوهای مبتلا به سل رحمی که بارور نمی شوند ممکن است ترشحات چرکی مزمن از بدن دام ترشح شود که این حالت نسبت به هرگونه اقدام درمانی مقاوم است.

در ورم پستان سلی، بافت پستانی سفت و بزرگ شده و این حالت معمولاً از ناحیه بالایی (به ویژه در قطعات عقبی) شروع می شود.

همچنین در آغاز، ظاهر شیر تغییری نداشته اما در مراحل بعدی دانه های ریزی در شیر ایجاد می شود که پس از مدتی رسوب می کند و مایع زلال و کهربایی رنگ باقی می ماند که پس از مدتی تنها این مایع به جای شیر از پستان خارج می شود

بیماری سل در گاو با ایجاد **توبرکل‌های پیشرونده** در اندام‌های مختلف بدن مشخص می‌گردد

علاوه بر **گاو** ، **انسان** ، **بز** و **خوک** نیز نسبت به آلودگی با عامل مسبب سل گاوی حساس بوده

گوسفند و **اسب** نوعی **مقاومت طبیعی** را نشان می‌دهند .

در گاو منشأ اصلی آلودگی **گاو‌های آلوده** می‌باشند .

میکروب سل از طریق هوای تنفسی ، خلط ، مدفوع (هم از طریق جراحات روده ای و هم از طریق خلط بلع شده از جراحات ریوی) ، شیر ، ادرار ، ترشحات رحمی و واژن و همچنین از طریق ترشحات عقده‌های لنفی باز شده به محیط دفع می‌شود .

۱- اخراج دامه‌های آلوده از گله:

جهت انجام این کار از **تست توبرکولین (تست سل)** استفاده می‌شود. باید تمام دامه‌هایی که سنشان از **۴ ماه** می‌گذرد مورد آزمایش قرار گیرند و آنهایی که واکنش **مثبت** دارند به **کشتارگاه** اعزام گردند.

در مورد دامه‌های **مشکوک** باید پس از گذشت **۲ ماه** از تست اول، آزمایش مجددی را انجام داد و چنانچه در مرحله دوم نیز دامی **مشکوک** بود به **کشتارگاه** اعزام گردد.

رعایت مقررات بهداشتی :

باید آخور و آبشخور دامها را تمیز نموده و با محلول **پنج در صد فنل** و یا **کرزول** ضد عفونی نمود .

باید گاوهای جایگزین از گله های خریداری شوند که دارای **گواهی سلامت** هستند و چنانچه چنین گله های وجود نداشته باشد باید گاوهای فوق را آزمایش سل نموده و بطور مجزا نگاه داشت و سپس **۶۰ روز** بعد مجدداً آنها را تست نمود .

تغذیه گوساله های جایگزین با شیر عاری از میکروب سل (پس از پاستوریزاسیون) یا با شیر گاوهای سالم صورت گیرد .

همچنین کارگران گاوداری نیز باید مورد معاینه قرار گیرند زیرا ممکن است در اثر آلودگی به مایکو باکتریوم توبرکولوزیس ، واکنش مثبت زود گذری در گاوهای گله ایجاد نمایند .

انسان ممکن است بعنوان منشا آلودگی مایکو باکتریوم بوویس نیز باشد

دو گروه از گاو آلوده به سل مهم هستند :

- **گاوهای با جراحی پیشرفته بیماری** که باسیلها از طریق این دسته دامها به نوعی با جریان هوای تنفسی ، پوست یا مجرای روده در ارتباط هستند و این دسته از گاوها انتشار دهنده های مشخص بیماری هستند و ممکن است نسبت به تست توبرکولین واکنش نشان ندهند .
- **گاوهای در مرحله اولیه بیماری** قبل از اینکه هر گونه جراحی مشاهده شود ممکن است مایکو باکتریومهای زنده را از طریق موکوس بینی و نای دفع کنند . و این دسته از گاوها تا ۶ هفته بعد از آلودگی به تست توبرکولین واکنش مثبت نشان نمی دهند .

19. بیماری لمپی اسکین LSD

یک بیماری مهم اقتصادی در گاو است که از نظر ایجاد خسارت با بیماری تب برفکی قابل مقایسه است.

میزان مرگ و میر ناشی از این بیماری تا ۴۰ درصد هم گزارش شده است.

بیماری باعث آسیب شدید و دائمی پوست، ضایعات در دهان و حلق و دستگاه تنفس شده و در نتیجه باعث لاغری شدید شده که می‌تواند برای ماه‌ها باقی بماند.

این بیماری خود را بصورت برآمدگی‌هایی بر روی پوست نشان می‌دهد.

بیشتر در تابستان‌های مرطوب و ماه‌های پاییز که فعالیت پشه‌ها زیاد می‌شود خود را نشان می‌دهد.

تا ۴۵٪ گله می‌تواند به بیماری دچار شود و تا ۱۰٪ گله می‌تواند از بیماری تلف گردد.

- بیماری باعث لاغری مفرط (بدلیل عدم تمایل به غذا خوردن)

- کاهش شیر بصورت موقتی و یا حتی دائمی

- کاهش و یا از بین رفتن باروری در گاوهای نر و ماده

- سقط جنین

- صدمات دائمی همیشگی به پوست می‌شود.

خسارات اقتصادی بیماری لمپی اسکین

- کاهش درآمد عمدتاً بدلیل کاهش تولید (مرگ و میر، شیر و گوشت، سقط جنین، کاهش باروری و صدمه زدن به پوست)

بیماری حاد عفونی در تمام سنین گاوها ست
سایر گونه‌های نشخوارکنندگان اهلی در شرایط شیوع در مزرعه عفونی نمی‌شوند.
گاوهای نژاد اروپایی حساس‌تر از گاوهای کوهان‌دار می‌باشند .

گاوها در هر سنی می‌توانند آلوده شوند.
گاوهایی که به صورت سالانه واکسیناسیون می‌شوند با احتمال کمتری به بیماری دچار می‌شوند.
گاوهایی که از بیماری جان سالم به در برده‌اند دیگر به بیماری دچار نمی‌شوند.

گوساله‌های زیر ۶ ماه سن در صورتی که از شیر مادران واکسینه و مصون استفاده کرده باشند در مقابل بیماری مصون هستند.

عامل بیماری یک ویروس از خانواده آبله است که عمدتاً به وسیله گزش حشرات منتقل می‌شود.

حشرات گزنده بویژه پشه در انتقال و گسترش بیماری نقش مهمی بازی می‌کند
بیماری معمولاً در تابستان‌های مرطوب و فصل پاییز که فعالیت پشه‌ها افزایش می‌یابد
بیشتر دیده می‌شود.

گوساله‌ها از طریق خوردن شیر گاوهای آلوده به بیماری مبتلا می‌شوند.
بیماری از طریق بزاق گاوهای آلوده نیز بخصوص در صورت استفاده از آبشخور مشترک
براحتی انتقال می‌یابد.

راه‌های انتقال لمپی اسکین

- تماس با گاوهای بیمار
- محصولات خام دامی
- تجهیزات و وسایل آلوده به ویروس
- ویروس در مایع منی دام آلوده تا ۲۲ روز شناسایی شده
- نوشیدن شیر آلوده توسط گوساله شیرخوار

تب ۴۱,۵ - ۴۰ که ۲ تا ۱۰ روز طول می‌کشد

افزایش ترشحات بینی، از دست دادن اشتها، کاهش تولید شیر، افسردگی و عدم تمایل به حرکت.

۴ تا ۱۰ روز پس از بروز تب **ندول‌های مشخصی** با اندازه **۵ تا ۵۰ میلی‌متر** در تمام عمق **پوست** (اپیدرم و درم و لایه زیرپوست) ظهور پیدا می‌کند.

تعداد این ندول‌ها از **چند مورد تا چند صد** مورد متفاوت است.

تمام پوست می‌تواند با این ندول‌ها پوشیده شود اما در **سر گردن اندام‌های حرکتی و تناسلی و زیر دم** شایع‌تر است.

این ندول‌ها بتدریج متورم شده و تشکیل زخم می‌دهند که مستعد عفونت ثانویه‌اند.

- ۲- پاها متورم شده و شروع به درد کردن می‌کند.
- ۳- غده‌های لنفاوی بزرگ می‌شوند.
- ۴- ذات‌الریه و یا سرفه که بدلیل وجود عفونت در راه‌های تنفسی و ریه‌ها می‌باشد.
- ۶- عقیم شدن گاوهای نر بدلیل تورم بیضه‌ها
- ۷- ناباروری گاوهای ماده
- ۸- تورم پستان باعث کاهش تولید شیر می‌شود.
- ۹- ریزش اشک از چشم‌ها و عفونت چشم‌ها که حتی منجر به کوری می‌شود.
- ۱۱- لاغری مفرط
- ۱۲- ریزش بزاق

در موارد درگیری شدید این ندول‌ها به داخل دهان، بینی و ارگان‌های داخلی توسعه می‌یابند. این توسعه ندول‌ها به اندام‌ها و ارگان‌های داخلی باعث افزایش ترشحات بزاق و درگیری‌های تنفسی و سقط می‌گردد. ضایعات می‌توانند در سراسر دستگاه گوارش و در عضلات و دستگاه تنفس رخ دهد.

این ضایعات ممکن است همچنان سخت باشند و در محل بمانند و یا اینکه از محل خود جدا شده و به سوراخ در تمام عمق پوست به جای بگذارد. این ریزش گسترده از پوست نکروزه از بافت پستان یا اندام‌های حرکتی زمانی ضایعات بزرگ و ادماتوز شده باشند رخ می‌دهد که این ضایعات محل مناسبی برای تخم‌های مگس SCREWORM می‌باشند

در حیواناتی که موهای بلند دارند می‌توان از طریق ریختن آب بر روی حیوان، ندول‌ها را به راحتی مشاهده کرد.

هیچ درمان ضد ویروسی خاصی برای بیماری وجود ندارد، اگر سیاست ریشه‌کنی علیه بیماری در منطقه‌ای مد نظر نباشد دام‌های بیمار بایستی تحت درمان حمایتی قرار گیرند که شامل پانسمان زخم و آنتی‌بیوتیک‌تراپی سیستمیک برای جلوگیری از عفونت‌های پوست و یا ذات‌الریه و..... است.

آب و غذا بایستی به دلیل ناتوانی و ضعف دام به راحتی در دسترس دام قرار گیرد. در مناطقی که بیماری بومی شده است در یک اپیدمی واکسیناسیون گسترده به جای کشتار دام‌های آلوده توصیه می‌شود.

کاهش حشرات (مگس‌ها و پشه‌های خونخوار) با سمپاشی‌های مرتب

واکسیناسیون (بهترین روش پیشگیری)

علاوه بر واکسن زنده تخفیف حدت یافته، امروزه از واکسن آبله گوسفندی و یا آبله بزی با حجم **۵برابر** دوز در گاوها استفاده می‌شود.

تمام گاوها می‌بایست به صورت **سالانه** واکسینه شوند و بویژه قبل از باران‌های تابستانی.

دام‌هایی که به بیماری دچار شده و بهبود یافته‌اند مصون هستند و نیازی به واکسیناسیون ندارند.

گوساله‌هایی که **زیر ۶ ماه سن** داشته و از شیر مادران واکسینه، تغذیه کرده‌اند نیازی به واکسیناسیون ندارند ولی به **محض رسیدن به سن ۶ ماه** می‌بایست به طور سالانه واکسینه شوند.

لازم به ذکر است واکسیناسیون **حداقل ۲ سال** ایمنی می‌دهد.

استفاده از سموم حشره‌کش بر روی بدن گاو‌ها و غوطه‌ور کردن دام در مواد حشره‌کش .
به عنوان یک بیماری اگزوتیک در ایران مطرح است سازمان دامپزشکی سیاست حذف و ریشه‌کنی بیماری را اتخاذ نموده است :

واکسیناسیون در مناطق درگیر و کانون‌های بیماری در اسرع وقت و با شعاع ۱۰ کیلومتر (در کانون‌های بیماری تعویض سر سوزن به ازای هر راس دام ضروری است) با استفاده از واکسن آبله گوسفندی و یا بزی با میزان دوز ۱۰ برابر
جلوگیری از واکسیناسیون دام‌های تبار ضروری است

سمپاشی در شعاع ۵ تا ۱۰ کیلومتری کانون بیماری با استفاده از سموم جایگاه و بدن دام
تاکید کامل بر ممنوعیت خروج دام از کانون‌ها کل استان‌های درگیر.
اعزام دام‌های بیمار و دارای علائم بالینی به کشتارگاه و معدوم‌سازی کامل آنها.

20. اکتینومیکوز

اکتینومیکوزیس جزو بیماری‌های مزمن است. کلاً این بیماری بیشتر در گاو، کمتر در گوسفند و بز و اسب دیده می‌شود. انسان هم ممکن است که به این بیماری مبتلا شود.

عامل بیماری اکتینومیکوزیس

(Actinomyces Bovis باکتری اکتینومیسس بوویس)

این باکتری گرم مثبت میزبان عادی و اجباری بینی، حلق و مجاری گوارشی است و از طریق ریشه دندانها همراه با اجسام خارجی مانند چوب، سیم و یا علوفه‌های خشبی به بافت‌ها نفوذ می‌کند.

اکتینومیکوز فاقد زهرابه خارجی است و نفوذ آن به اندام‌ها بیشتر مربوط به عوامل فیزیکی است که بافت را مجروح می‌کند و باعث نفوذ باکتری می‌شود.

این باکتری در اثر آسیب ناشی از مواد خشبی به مخاط فک و یا از طریق آلوئول‌های دندانی در اثر افتادن دندان به بافت حمله می‌کند.

باکتری بیشتر بافت‌های سخت مثل فک و گونه‌ها را مبتلا می‌کند. اصلی‌ترین ضایعه آن آماس گرانولوماتوز چرکی است.

ضایعات بیماری بیشتر مربوط به سر است و در استخوان‌های سر حالت تورم یک‌طرفه گویند. **Lumpy Jaw** ایجاد می‌کند که این تورم بسیار سفت و سخت است و به این حالت در استخوان‌های فک، لثه و زبان ممکن است ضایعاتی ببینیم.

علائم بالینی اکتینومیکوزیس در گاو

جراحات اکتینومیکوز به کندی رشد می‌کند و بیشتر در استخوانهای فک، غضروفهای داخل بینی و سقف دهان ایجاد می‌شود.

جراحات حاصل از این بیماری همواره با ایجاد بافت‌های جوانه‌دار توام است که پس از مدتی قسمتی از آن در اثر نکروز تبدیل به دمل می‌شود و به تدریج دمل‌ها به یکدیگر متصل شده و سینوس‌های چرکی را بوجود می‌آورند.

این سینوس‌های چرکی گاهی به خارج سرباز می‌کند و چرک سبز مایل به زرد غلیظ و چسبناک و بی‌بویی از آنها خارج می‌شود. چرک حاوی دانه‌های پنیری شکل به قطر ۳-۴ میلی‌متر است آن در واقع همان کلنی باکتری است و به دانه‌های گوگردی معروفند. اگر این دانه‌ها را بین لام و لامل بفشاریم و زیر میکروسکوپ نگاه کنیم، می‌توان منظره مخصوص و شعاعی شکلی را که به قارچ شعاعی نیز موسوم است، مشاهده کرد.

دندانها معمولاً شل و دردناک می‌شوند و جویدن غذا را دشوار می‌کند، در نتیجه حیوان لاغر می‌شود.

در این بیماری عقده‌های لنفاوی مبتلا نمی‌شوند یکی از تفاوت‌های آن با اکتینوباسیلوز است. تورم استخوان در ابتدا بدون درد بوده اما بعد از چند هفته دردناک شده و آبسه تشکیل شده و ترشحات چرکی بدون بو در محل فک داریم که بعد از چند روز گرانولوم در محل عارضه ایجاد می‌شود.

بر روی فک گاو گرانولوم‌های بزرگی دیده می‌شود که از مجموعه‌ای از گزانولوم‌های کوچکتر که ارزنی هستند تشکیل شده است. به این گرانولوم‌های ریز سولفوگرانول گویند. هر سولفوگرانول یک گرانولوم کاملاً چرکی است و در کنار آن حاله ستاره‌ای شکل به نام دیده می‌شود و در وسط آن نکروز پنیری و اطراف این مجموعه را بافت club colony هم‌بند می‌گیرد.

تشخیص اکتینومیکوزیس در دام

مشاهده علائم بالینی

رادیولوژی برای تعیین درجه تخریب استخوان هم انجام می‌شود.

جهت تشخیص می‌بایست عامل بیماری را از نمونه‌های اخذ شده در زیر میکروسکوپ جدا کرد.

تشخیص تفریقی

بیماری را می‌بایست از جراحات حاصل از اکتینوباسیلوز، استافیلاکوک تفکیک داد.
اکتینوباسیلوز گرم منفی و اکتینومیکوز گرم مثبت است.

درمان بیماری اکتینومیکوزیس

استراتژی درمان در اکتینومیکوز عبارت است از:

21. کیست هیداتیک

انگل بیماری کیست هیداتیک در اکثر مناطق گرمسیری و نیمه گرمسیری کشور باعث ایجاد بیماری میشود و استان خراسان رضوی هم در ردیف استانهای پرخطر از نظر آلودگی در سطح کشور است. کرم بالغ در روده سگ و بعضی از گوشتخواران اهلی و وحشی بسر میبرد، سگ تخمهای رسیده را با مدفوع دفع و محیط زیست از جمله آب، سبزیجات و علوفه را آلوده میسازد. همچنین باد و حشرات نیز بطور غیر مستقیم میتوانند در جابجایی تخمها و آلودگی محیط نقش داشته باشند، موهای بدن سگ سانان نیز آلوده به تخم بیماری کیست هیداتیک میگردند.

بطور هفتگی تخم انگل بیماری توسط سگها تولید و دفع میشود و تخمها پس از خورده شدن توسط انسان یا دام در روده باز شده و جنین انگل خارج شده و در مخاط روده نفوذ کرده و از طریق عروق خونی میتواند به کلیه نقاط بدن سرایت نماید. جنین انگل پس از استقرار در اعضاء مختلف بدن (کبد، ریه، کلیه، مغز، استخوان، طحال و ...) شروع به رشد میکند که به شکل کیسه‌ای درآمده که به آن کیست هیداتیک میگویند. این کیست‌ها گاهی به قطر ۵ تا ۲۰ سانتیمتر رشد می‌نماید و حجم درون کیست هیداتیک گاهی به ۲ لیتر میرسد.

چرخه انتقال بیماری کیست هیداتیک شامل:

- ۱- ذبح غیر بهداشتی دام و بیرون انداختن امعاء و احشاء آلوده به کیست و قرار گرفتن این اندامها در دسترس سگ و سگسانان
- ۲- خوردن کیست‌های حاوی جنین‌های متعدد توسط سگ و تبدیل جنین‌ها به کرم‌های بالغ در روده سگسانان
- ۳- رشد کرمها در سگها و دفع تخم‌های متعدد توسط مدفوع سگ در محیط
- ۴- خوردن علوفه و آب آلوده به تخم‌های دفع شده توسط دامها
- ۵- تبدیل تخمها به جنین‌های مختلف و تبدیل جنین‌ها به کیست هیداتیک در اندامهای مختلف دامها
- ۶- انسان نیز با خوردن تخم انگل از طریق سبزیجات، صیفی جات، آب آلوده، دستهای آلوده و تماس مستقیم با سگ به بیماری مبتلا می‌گردد.

رای پیشگیری از بیماری کیست هیداتیک به توصیه‌های بهداشتی دامپزشکی ذیل عمل نمائیم:

- ۱- تلاش در جهت آگاهی عمومی مردم در شناخت و جلوگیری از ابتلا به بیماری
- ۲- خودداری از کشتار دام در خارج کشتارگاه‌ها
- ۳- نظارت دامپزشکی بر کشتارگاه‌ها و دفن صحیح فضولات و امعاء و احشاء آلوده به کیست هیداتیک
- ۴- حصار کشی اطراف کشتارگاه‌ها برای جلوگیری از ورود سگ‌ها و سایر گوشتخواران
- ۵- اتلاف سگ‌های ولگرد
- ۶- آموزش قصابان در مورد خطر احشاء آلوده
- ۷- دفن بهداشتی یا سوزاندن احشاء آلوده به کیست در دام‌های ذبح شده تا سگ‌ها و گربه‌ها نتوانند به آن دست‌رس پیدا نمایند

۹- شستن دستها با آب و صابون بعد از پاك کردن سبزیجات و قبل از تهیه و مصرف غذا و غذا دادن به کودکان ضروری است.

۱۰- مصرف سبزیجاتی که به روش صحیح و بهداشتی تهیه شده باشد.

۱۱- مصرف آب آشامیدنی تصفیه و ضد عفونی شده یا جوشاندن آب و ضد عفونی آب با کلر

۱۲- دقت لازم در تماس نزدیک با سگها چون علاوه بر فضولات، موی بدن سگ نیز آلوده می‌باشد.

۱۳- معاینات دوره‌ای سگهای صاحبدار و خانگی توسط دامپزشك

۱۴- درمان و دادن داروهای ضد انگل با نظر دامپزشك به سگهای صاحبدار و خانگی

۱۵- ممانعت از ورود سگ به منطقه سبزیکاری مورد مصرف انسان

۲۲ تب شیر

تخته بند یا فلج زایمان گاو (بیماری متابولیکی است که معمولاً ۴۸ ساعت بعد از زایش رخ می‌دهد و غالباً در گاوهای پرتولید اتفاق می‌افتد) (البته ممکن است بیماری چند هفته قبل تا چند هفته بعد زایمان دیده شود)

این بیماری که قبل از زایمان یا به هنگام زایمان اتفاق می‌افتد، با کاهش سریع غلظت کلسیم پلاسما مشخص می‌شود که به دلیل از دست رفتن نسبتاً سریع کلسیم پلاسما برای تشکیل آغوز ایجاد می‌شود. برای مثال گاوی که ۱۰ لیتر آغوز تولید می‌کند، در حدود ۲۳ گرم برابر میزانی است که در مخزن کلسیم را در یک دوشش از دست می‌دهد. این مقدار، ۹ پلاسمایی گاو وجود دارد.

کلسیمی که از مخزن پلاسمایی خارج شده است، بایستی با افزایش جذب روده‌ای یا آزادسازی کلسیم استخوانی یا هر دو جایگزین شود. در طول دوره خشکی، احتیاجات کلسیم گاو حداقل می‌باشد و شامل مصرف کلسیم توسط جنین و کلسیم اندوژنوسی در مدفوع است، ۱۰ گرم در روز می‌باشد، لذا مکانیسم لازم برای جایگزین کردن کلسیم - که حدود ۱۰ پلاسما غیرفعال است. لیکن، هنگام زایمان، گاو باید بیش از ۳۰ گرم کلسیم را در روز به مخزن کلسیم وارد کند.

در نتیجه بیشتر گاوها متعاقب نیاز ناگهانی به کلسیم در هنگام زایمان، در روز اول بعد از زایمان تا زمانی که روده و استخوان به تقاضای کلسیم مورد نیاز برای شیردهی عادت کند، علایمی از هیپوکلسیمی را نشان می‌دهند. در بعضی از گاوها، مصرف کلسیم برای شیردهی موجب می‌شود که غلظت خارج سلولی و پلاسمایی کلسیم به حدی تنزل یابد که وظیفه عصبی - عضلانی آن مختل شده و موجب بروز علایم کلینیکی تب شیر شود.

تا هنگام عادت کردن گاوها به مکانیسم انتقال روده‌ای و استخوانی از کلسیم، از تزریق

• سبب شناسی بیماری تب شیر

- کاهش کلسیم خون به هنگام آغاز شیردهی که منجر به تخلیه کلسیم یونیزه سرم می‌شود که در صورت عدم درمان کشنده خواهد بود.

• ونه‌های حساس

- بیماری علاوه بر گاومیش در گوسفند و بز و حتی گاوهای گوشتی هم گزارش شده است درصد گاوهای شیری سالانه مبتلا می‌شوند. (با شیوع خیلی کمتر) در امریکا حدود ۶ درصد زمان رخداد ۷۵٪ موارد بیماری در ۲۴ ساعت اول بعد از زایمان رخ می‌دهد. ۱۲٪ بین ۲۴ تا ۴۸ ساعت بعد از زایمان، ۶٪ در هنگام زایمان و حدود ۵٪ قبل زایمان

عوامل زمینه ساز برای ابتلا به تب شیر

الف) نژاد: بعضی نژادها مانند نژاد جرسی، سفید و قرمز سوئدی و جزیره کانال مانش به تب شیر حساس ترند.

نژادهای مستعد بیماری تب شیر

نژادهای جرسی و گرنزی حساس ترین اند بعد آنها هلشتاین و بران سوئیس و کمتر حساس ها ایرشایر و شورت هورن و نژادهای بومی

ب) سن: با افزایش سن گاو، وقوع تب شیر نیز افزایش می یابد.

میزان بروز در گاوهای بالای ۵ سال (شکم سوم به بعد) افزایش می یابد که علت افزایش تولید است. هر چه تولید بالاتر باشد بیشتر از ظرفیتهای بدن استفاده کرده و رخداد بیماری بیشتر است.

ج) جیره: امروزه مشخص شده است که دستکاری و تغییر میزان کلسیم و فسفر جیره بر

لائم بیماری تب شیر یا فلج زایمان گاو

واژه تب شیر اصطلاح صحیحی نیست زیرا در این بیماری، درجه حرارت بدن طبیعی بوده، و گاهی کمتر از حد طبیعی هم می‌باشد. عمده‌ترین علائم تب شیر شامل کاهش اشتها، کاهش فعالیت دستگاه گوارش، بی‌اعتنایی به محیط، حساسیت بیش از حد، تیرگی و فرورفتگی بیش از حد چشم‌ها و ضعف دست و پا می‌باشد. با پیشرفت بیماری، گاو قادر به در می‌آید S ایستادن نبوده و روی جناغ سینه‌اش دراز می‌کشد، ستون فقرات گاو به شکل و سرش را روی پهلویش قرار می‌دهد. یکی از علائم دیگر، سردی بیش از حد نوک گوش‌های گاو است که به ویژه برای اشتباه نگرفتن بیماری تب شیر با کتوز می‌تواند مفید باشد. از دیگر علائم آن عدم دفع ادرار و مدفوع است. لازم به ذکر است که در صورت عدم معالجه در صد بالایی از گاو‌ها تلف می‌شوند. گاوی که از تب شیر رنج می‌برد در حالت گرفتگی عضلانی دراز کشیده، ماهیچه‌هایش تحلیل رفته و موجب ناتوانی او از برخاستن می‌شود و سرانجام رباط‌ها و تاندون‌ها قطع شده و در بعضی موارد شکستگی استخوان گوارش می‌شود که معمولا ناشی از کشش حبه‌ای برای برخاستن است.

نشانه‌های بالینی تب شیر رامی‌توان به سه مرحله قابل تمایز مستقیم کرد:

مرحله اول: دام هنوز حالت ایستاده دارد. علائم افزایش حساسیت و تحریک‌پذیری را نشان می‌دهد. حرکت سر، حرکت گوش و لرزش‌های ریز در نواحی پهلوی و کمر ممکن است مشاهده شود. وقتی دام حرکت می‌کند تلوتلو می‌خورد. در حالت ایستاده دام ناآرام است اندام حرکتی را با پا می‌کند. نعره زدن، تنفس با دهان باز و بیرون آمدن زبان

مرحله دوم: کاهش کلسیم خون، دام توان ایستادن ندارد ولی در وضعیت جناغی زمین‌گیر می‌شود، افسردگی، بی‌اشتهایی، خشکی پوزه، کاهش درجه حرارت بدن همراه با سردی اندام‌های انتهایی بدن، افزایش تعداد ضربان قلب با کاهش شدت صداهای قلبی، فلجی عضلات صاف منجر به رکود دستگاه گوارش برخی اوقات همراه با نفخ، ناتوانی در دفع و فقدان تونیسته اسفنکتر مقعد، دام نمی‌تواند ادرار کند.

توقف زایمان یا جفت ماندگی به علت سستی رحم است مردمک متسع، در برابر نور دارای بازتاب تاخیری، زمین‌گیر، جناغی با پا به پهلوی قرار دادن سر مشخصه گاوهای مبتلا به

افته‌های کالبدگشایی تب شیر

ضایعات کالبد گشایی: ضایعات ویژه مشخص کننده تب شیر دیده نمی‌شود. شل شدگی عضله قلب به عنوان هیپوکلسمی عنوان شده است.

درمان تب شیر یا فلج زایمان

درصد کلسیم که برای هر گاو ۱- تزریق وریدی محلول‌های کلسیم نظیر بروگلوکونات ۲۳ تزریق ۴۰۰ تا ۸۰۰ میلی‌لیتر رایج است. تزریق وریدی ترجیح داده می‌شود چون واکنش سریع‌تر می‌باشد. در صورتی که گاو هنوز بر روی پاهاى خود ایستاده و نگرانی از ایست قلبی وجود داشته باشد می‌توان از تزریق زیرجلدی هم استفاده کرد. بهترین توصیه این است که نیمی از محلول به صورت تزریق وریدی و بقیه محلول به شکل زیرجلدی استفاده درصد گاو‌هایی که بهبود می‌یابند دوباره مبتلا می‌شوند و نیاز شود. به علاوه، در حدود ۲۵ به درمان دوباره دارند. همچنین گاو‌هایی که بهبود یافتند تولید کمتری دارند و به بیماری متابولیکی و عفونی حساس‌ترند.

پیکا عبارت است از انحراف غذایی در حیوان که دام هرچه را که در دسترسش باشد می‌خورد. این عارضه می‌تواند در نتیجه کمبود عواملی مانند سدیم، مس و کبالت باشد. علاوه بر این بروز اشتهای غیرطبیعی می‌تواند در موارد اسیدوز نیز اتفاق بیفتد. همچنین در بیماری‌هایی همراه با درد و یا اختلالات عصبی مانند هاری و استونمی می‌تواند باعث بروز پیدا کند.

اگر علت بوجود آمدن پیکا، کمبود مس و یا کبالت باشد می‌توان از ترکیباتی که حاوی این عناصر هستند، استفاده نمود. اگر علت بوجود آمدن پیکا، کمبود سدیم باشد، درمان براساس تامین نمک غذا است. اگر علت بوجود آمدن پیکا، دلایل دیگر مانند هاری و استونی باشد، می‌بایست این عوامل تحت درمان قرار گیرند.

در خصوص پیشگیری از کمبود عناصر معدنی که یکی از شایع‌ترین علل بروز بیماری پیکا می‌باشد باید موارد زیر را رعایت نمود.

پیشگیری ز بروز پیکا در گوسفند

پیشگیری براساس مراعات دقیق بعضی از توصیه‌های غذایی می‌باشد:

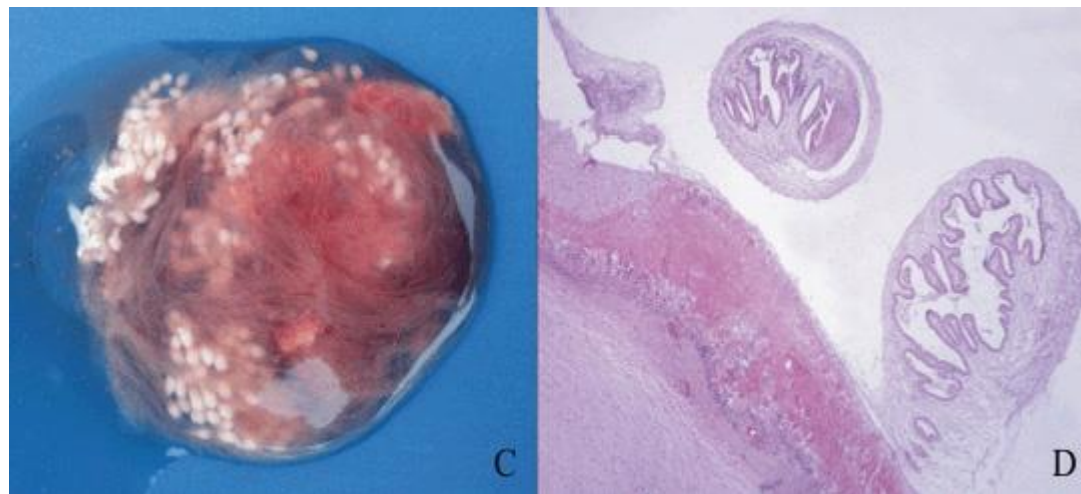
کلرور سدیم: استفاده از سنگ‌های لیسیدنی که جهت جلوگیری از مصرف بیش از حد از آنها حتماً می‌بایست دور از منبع آب قرار گیرند.

مس: اضافه نمودن مکمل‌های حاوی مس به میزان ۱۰ میلی‌گرم به ازای هر کیلوگرم ماده خشک برای گاوها.

کبالت: میزان توصیه شده برای آن عبارت است از ۰/۱ میلی‌گرم به ازای هر کیلوگرم ماده خشک.

امروزه برای پیشگیری از بروز این بیماری مکمل‌های تغذیه‌ای برای دام در نظر گرفته شده است که به یکی از آنها را به اختصار شرح می‌دهیم

مزایای استفاده از بلوک لیسیدنی: بهبود انرژی متابولیسمی مورد نیاز دام. سهولت در

۲۳. سنوریازیس

سنوریازیس در اثر تهاجم سنورس سربرالیس مرحله واسط کرم نواری تنیا مولتی‌سپس به دستگاه عصبی مرکزی ایجاد می‌شود و باعث ایجاد کیست در روی پرده‌های مغزی می‌شود.

میزبان نهایی: سگ سانان

میزبان واسط: نشخوارکنندگان اهلی و وحشی، اسب و انسان

کرم‌های بالغ تنیا مولتی‌سپس در روده سگ‌سانان زندگی می‌کنند. تخم‌های آنها همراه با مدفوع دفع می‌گردد. میزبان واسط مثلاً نشخوارکنندگان تخم‌ها را در مرتع آلوده همراه با غذا می‌خورند و تخم‌ها در روده باریک نشخوارکننده باز می‌شوند و لاروها از طریق جریان خون خود را به دستگاه عصبی مرکزی می‌رسانند و در آنجا ایجاد کیست می‌کنند و به شکل سنور سربرالیس بلوغ می‌یابند. چرخه زندگی زمانی کامل خواهد شد که مغز آلوده به کیست نشخوارکننده توسط میزبان نهایی یعنی سگ یا گوشتخوار دیگری خورده شود. بعد از مصرف مغز آلوده، کیست‌ها در روده سگ باز شده و به کرم بالغ تبدیل می‌شوند و تخم‌ها دوباره با مدفوع سگ دفع می‌شوند و چرخه دوباره تکرار می‌شود.

شانه‌های بالینی سنوریازیس

افسردگی، بی‌اشتهایی، عدم تعادل در موارد شدید، کاهش بینایی یک طرفی یا نامتقارن، فلجی یکطرفی صورت، چرخش سر، به دور خود چرخیدن، برداشتن قدم‌های بلند با اندام‌های حرکتی قدامی و در نهایت با پیشرفت بیماری زمین‌گیری و اغما دیده می‌شود.

فیزیو پاتولوژی بیماری **سرگیجه گوسفند**

به شکل جراحات فضاگیر مغزی با سه مکانیسم زیر: CNS جراحات

CNS ۱. التهاب مغز در اثر تهاجم تعداد زیادی کرم نابالغ به

هیدروسفالی به دلیل اختلال در درناژ مایع مغزی نخاعی..2

۳. ایجاد کیست‌های بزرگ که باعث افزایش فشار داخل جمجمه می‌شوند.

تشخیص قطعی سرگیجه گوسفندی: تهیه عکس رادیولوژی در سطوح جانبی و پشتی-قدام و مشاهده مناطق رادیولوسنت درون جمجمه

درمان سنوریازیس

۱. تجویز قرص پرازیکوانتل (درونسیت) با دوز ۱۰۰ میلی گرم/کیلوگرم وزن بدن بمدت ۵روز متوالی

۲. تجویز همزمان یک داروی ضدالتهاب غیر استروئیدی با دگزامتازون (جهت کاهش فشار داخل جمجمه)

جهت کمک به ترمیم بافت مغزی B1۳. تجویز ویتامین

۴. کیست رامی توان به روش جراحی نیز خارج کرد جهت انجام این کار ابتدا باید محل کیست توسط اولتراسوند مشخص شود سپس جهت جراحی حیوان بیهوش می گردد و جمجمه در ناحیه استخوان پیشانی با مته سوراخ می شود. اکثر کیست ها در روی سخت شامه قرار دارند و به راحتی برداشته می شوند.

پیشگیری

۱. جلوگیری از مصرف لاشه آلوده توسط سگ

۲. درمان مکرر سگ ها با داروی ضد سستود جهت کاهش آلودگی مرتع (پرازیکوانتل یا نیکلوزماید)